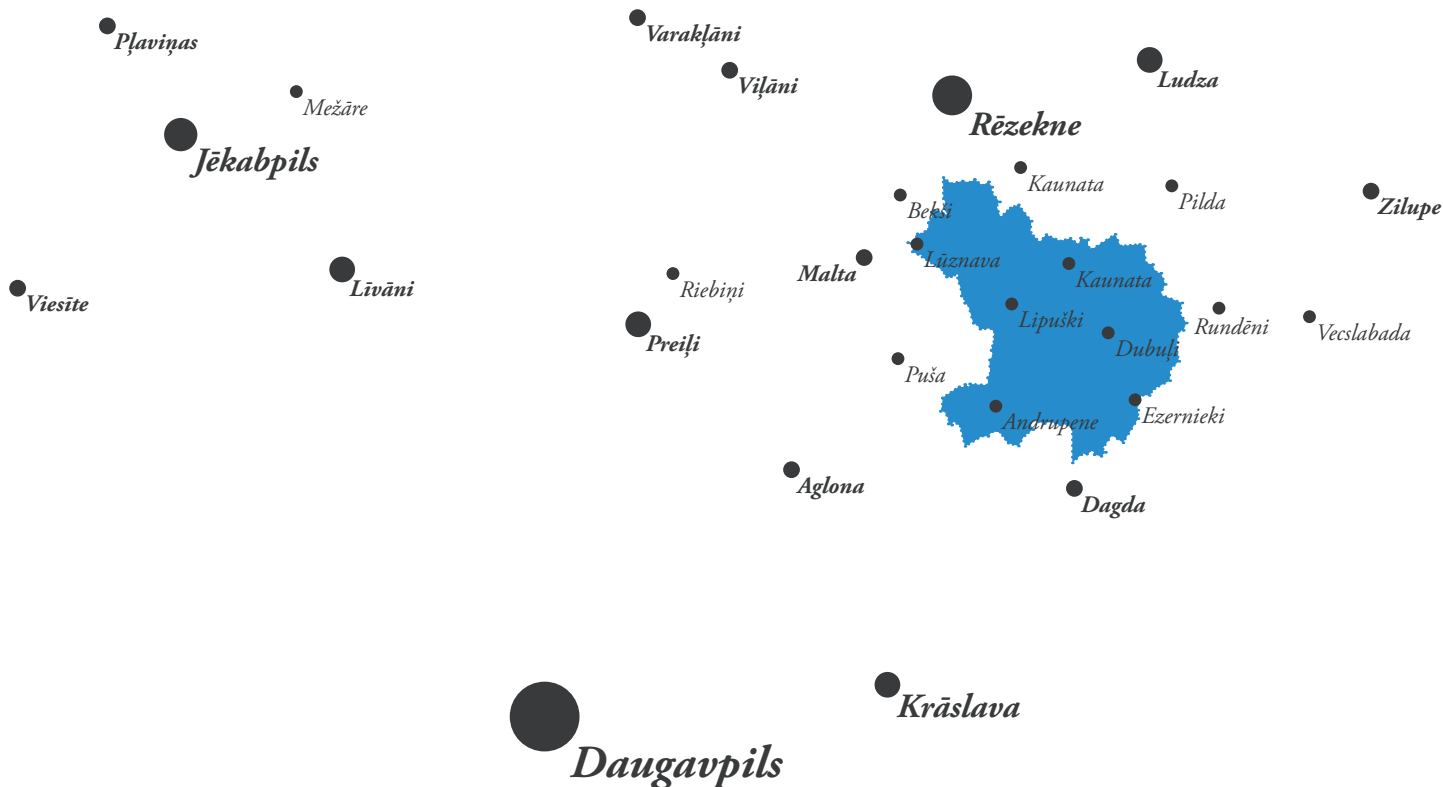

TŪRISMA ATTĪSTĪBAS PLĀNS RĀZNAS NACIONĀLAJAM PARKAM KOPSAVILKUMS

- 6 ● RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA vērtības
- 8 ● Saimniekošana nacionālajā parkā
- 10 ● Ieskats parka tūrisma vēsturē
- 11 ● Nozīmīgākās tūristu piesaistes
- 14 ● RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA tūrisma attīstības stiprās un vājās puses
- 16 ● RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA tūrisma attīstības vīzija
- 20 ● RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA tūrisma attīstības mērķi
- 23 ● Tūrisma piedāvājumu veidošanas principi
- 23 ● Piedāvājumu pārdošanas veicināšanas principi
- 24 ● 14 soļi konkurētspējas paaugstināšanai
- 25 ● 11 soļi jaunu maršrutu izstrādei
- 26 ● RĀZNA AICINA!
Zirga mugurā
Velobraucējiem
Dabas vērotājiem

RĀZNAS NACIONĀLAIS PARKS

Izveidots: 2007. gadā.

Platība: 596 km² (otrais lielākais nacionālais parks Latvijā).

Statuss: īpaši aizsargājama dabas teritorija, kurai piešķirts Eiropas Savienības aizsargājamās dabas teritorijas – Natura 2000 vietas statuss.

Izveides mērķis: Rāznas ezera un Latgales augstienes centrālās daļas bioloģisko, ainavisko un kultūras

vērtību saglabāšana, ilgtspējīgas teritorijas saimnieciskās attīstības, ekotūrisma un vides izglītības veicināšana.

Atrašanās vieta: Rēzeknes novada Mākoņkalna, Lūznavas, Čornajas un Kaunatas pagastā, Dagdas novada Ezernieku, Andzeļu un Andrupenes pagastā un Ludzas novada Rundēnu pagastā.

Rāznas nacionālais parks ir vieta, kur novērtēt latgaliešu viesmīlību, izzināt paaudzēs lolotu amatu prasmju un tradīciju vērtības, kā arī izbaudīt mazskartas dabas skaistumu ainaviski izcilajā Latgales augstienē.

Šā izdevuma mērķis ir sniegt ieskatu Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plānā, kas izstrādāts Latvijas Lauku tūrisma asociācijas „Lauku ceļotājs” un Latvijas Dabas fonda īstenotā Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētā projekta „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos” ietvaros.

Tūrisma attīstības plāns ir dokuments, kurā analizētas konkrētas teritorijas tūrisma attīstības iespējas, meklēti risinājumi

to izmantošanai un tūrisma attīstības problēmu novēršanai. Tajā izvirzīti ilgtspējīga tūrisma attīstības mērķi un darbības, kas veicamas to sasniegšanai.

Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plāna pilnajā versijā ir ietverts plašāks parka tūrisma nozares raksturojums, analizētas tā stiprās un vājās puses, izvirzīti attīstības mērķi, izstrādāts rīcības plāns, sagatavotas tirgvedības un tūrisma monitoringa vadlīnijas.

Plānam ir rekomendējošs raksturs, taču augsta, uz ilgtspējīgu attīstību vērsta saturiskā vērtība. Tieši tādēļ to būtu vērts integrēt pašvaldību telpiskās attīstības

dokumentos un stratēģijās. Plānā paustās idejas var izmantot par pamatu tālāku projektu īstenošanai, kā arī plānojot investīciju piesaisti un turpmāku uzņēmējdarbības attīstību. Pats plānošanas process jau raisīja virkni pozitīvu impulsu dažādu lietu un procesu pārvērtēšanai un virzībai. Novēlam, lai arī turpmāk plāns ir kā instruments institūcijām, pašvaldībām un uzņēmējiem, ko izmantot, lai Rāznas nacionālais parks kļūtu par vienotu, ilgtspējīgu, daudzveidīgu un atpazīstamu tūrisma galamērķi. Plānā paustās atziņas iespējams pielāgot, plānojot arī citu galamērķu attīstību. •

SATURS

- 6 Rāznas nacionālā parka dabas un kultūras vērtības
- 8 Kas jāņem vērā, saimniekojot nacionālajā parkā
- 10 Ieskatš Rāznas nacionālā parka tūrisma vēsturē
- 11 Nozīmīgākās Rāznas nacionālā parka tūristu piesaistes
- 14 Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības stiprās un vājās puses
- 16 Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības vīzija
- 20 Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības mērķi
- 23 Rāznas nacionālā parka tūrisma piedāvājumu veidošanas principi
- 23 Rāznas nacionālā parka tūrisma piedāvājumu pārdošanas veicināšanas principi
- 24 14 soļi tūrisma galamērķa konkurētspējas paaugstināšanai
- 25 11 soļi jaunu tūrisma maršrutu izstrādei
- 26 *RĀZNA AICINA!* Zirga mugurā. Latgales rikšotāji.
- 28 *RĀZNA AICINA!* Velobraucējiem. Ar divriteni apkārt Rāznas ezeram.
- 30 *RĀZNA AICINA!* Dabas vērotājiem. Augi Piloru ozolu audzē.
- 32 Kontakti

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA IEDZĪVOTĀJI, CIEMIŅI UN CITI INTERESENTI!

Daudzas Latvijas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ir populāri tūrisma galamērķi. Klusas pludmales, paugurainas augstienes, dzidri ezeri, straujas upes, plašas to ielejas, neskarti purvi, daudzveidīgi meži un ziediem bagātas pļavas piedāvā plašas atpūtas un izziņas iespējas. To ainaviskā pievilcība un dabas kvalitāte piesaista apmeklētājus un paver plašas iespējas tūrisma attīstībai.

Tomēr kādai būt tūrisma attīstībai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nākotnē? Vai spēsim saglabāt skaisto, pašu mīlēto un Eiropas apbrīnoto Latvijas dabu? Vai mācēsīm gudri izmantot to sniegtās priekšrocības? Vai iedzīvotāji būs gandarīti, ka tiem ir iespēja dzīvot, saimniekot un pelnīt īpaši sargājamās dabas teritorijās?

Tūrisma ekspertu, dabas aizstāvju un tautsaimniecības attīstītāju vidū par maz ir veiksmīgas komunikācijas. Tas kavē rast līdzsvaru starp dabas aizsardzību un ekonomisko attīstību – dabas, tūristu un vietējo iedzīvotāju interešu saskaņošanu. Lai to risinātu, projekta „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos” ietvaros pie viena sarunu galda sēdāmiešiem tūrisma profesionāļi un dabas sargātāji. Trīs gadu laikā, iesaistot uzņēmējus, apsaimniekotājus, attīstības plānotājus, politikas veidotājus, zinātniekus un speciālistus, diskutējām par tūrisma nozares aktualitātēm, problēmām un attīstības iespējām īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, meklējām tām risinājumus, mācījāmies paši un nodevām iegūtās zināšanas tālāk.

Projekts parādīja, ka, kopīgi darbojoties, atbildes uz šiem jautājumiem ir atrodamas. Ceram, ka projekta laikā uzsāktā sadarbība būs pamats ilgstošai tūrisma ekonomiskās attīstības un dabas aizsardzības sadarbībai.

Projektā paveiktais:

1. izstrādāti četri tūrisma attīstības plāni Natura 2000 teritorijām – Rāznas nacionālajam parkam, Vidzemes piekrastei, kas ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā (t. sk. dabas liegumā „Vidzemes akmeņainā jūrmala” un „Randu pļavas”), Abavas senlejas dabas parkam un Dvietes palienes dabas parkam;

2. izstrādātas vadlīnijas dabas objektu izmantošanai tūrisma piedāvājumā, analizējot 80 Natura 2000 teritorijas, 100 pozitīvus un 100 negatīvus izmantošanas piemērus un tūrisma ietekmju radītās sekas uz dabas objektiem;

3. izveidoti zaļas rīcības padomi aktīvajam ceļotājam – praktisks un informatīvs materiāls ceļotājam, kurš dodas dabā ar kājām, velo, laivu vai auto. Daļa no padomiem ilustrēti ar Romāna Vitkovska asprātīgajām karikatūrām. Padomi ievietoti tīmekļa vietnē www.celotajs.lv un iekļauti visos projekta gaitā izdotajos ceļvežos;

4. sagatavoti pieci aktīvā tūrisma ceļveži – Pārgājienu karte Latvijā, Ūdens tūrisma ceļvedis Latvijā, Latvijas skatu vietu karte, Baltijas velo karte, Baltijas dabas tūrisma ceļvedis. Visi izdevumi apskatāmi arī elektroniski: www.celotajs.lv;

5. noorganizēta Baltijas valstu dabas tūrisma konference 2011. gada 22.–24. martā – par tūrisma attīstības perspektīvām, problēmām un atšķirībām Natura 2000 vietās un citās Baltijas valstu dabas teritorijās.

Ar pateicību visiem projekta dalībniekiem, atbalstītājiem un sekotājiem,

Asnāte Ziemeļe,
projekta vadītāja

Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plāns ir izstrādāts Latvijas Lauku tūrisma asociācijas (LLTA) „Lauku ceļotājs” un Latvijas Dabas fonda (LDF) realizētā Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instrumenta finansēta projekta „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos” ietvaros. Plāna izstrādē piedalījās LDF, LLTA „Lauku ceļotājs”, Vidzemes Augstskolas un citi speciālisti – Daiga Brakmane, Andris Klepers, Arta Krūze, Aiga Petkēvica, Valters Pranks, Juris Smaļinskis un Baiba Strazdiņa.

Taču plāns nav tikai dažu cilvēku redzējums. Tā izstrādes procesā divu gadu garumā iesaistījās Dabas aizsardzības pārvaldes Rāznas nacionālā parka administrācijas, pašvaldību un tūrisma informācijas centru darbinieki, tūrisma uzņēmēji, vietējie iedzīvotāji un citi interesenti, kas aktīvi līdzdarbojās, norādīja uz tūrisma attīstības problēmām, meklēja tām risinājumus, domāja par neizmantotām iespējām un nākotnes perspektīvām. Pats plānošanas process jau devis daudz enerģijas, kas vērsta ilgtspējīgas attīstības virzienā. Uzņēmēju, ceļotāju, parka administrācijas un pašvaldību darbinieku interviju un teritorijas apsekošanas laikā tika noteiktas tūrisma attīstības stiprās un vājās puses, attīstības problēmas un nākotnes perspektīvas. Plāna izstrādes ietvaros organizēto sanāksmju un semināru laikā izstrādāta tūrisma attīstības vizija, mērķi, uzdevumi un noteikti to potenciālie izpildītāji. Kopumā plāna izstrādes pasākumos iesaistījās 78 uzņēmēji, Dabas aizsardzības pārvaldes, pašvaldību un tūrisma informācijas centru darbinieki, kā arī citi interesenti. Papildus 42 uzņēmēji un pašvaldību darbinieki savu skatījumu par teritorijas attīstības iespējām un problēmām izklāstīja interviju laikā. Lai noskaidrotu ceļotāju viedokli par parka tūrisma piedāvājumu, tika aptaujāti 122 ceļotāji. Plāna gala redakcijas novērtēšanai tika organizēta elektroniska plāna sabiedriskā apspriešana, kuras laikā saņemti vērtīgi komentāri un ieteikumi plāna saturā un rīcības plāna pilnveidošanai.

Paldies visiem, kas līdzdarbojās plāna izstrādē, norādīja uz attīstības problēmām, meklēja tām risinājumus, domāja par neizmantotajām iespējām un nākotnes perspektīvām. Īpašs paldies tiem, kuri sniedza vērtīgus ieteikumus plāna un ceļojumu maršrutu pilnveidošanai, iesaistījās informācijas izplatīšanā, semināru telpu atvēlēšanā vai citādi atbalstīja plāna izstrādi un tā izstrādes ietvaros organizētās aktivitātes.

Pateicība par palīdzēšanu tūrisma attīstības plāna tapšanā:

Oļģerts Baltkājis, Vasīlijs Bašmakovs, Genoveva Batarevska, Sandra Birze, Valērijs Bluss, Irēna Broliša, Lilita Būrova, Irēna Cipruse, Ņina Čerņavska, Inna Čuhnova, Lilita Drava, Velta Drule, Inga Este, Melānija un Pēteris Filipenoki, Diāna Gavare-Karpova, Ziedonis Grīnovs, Staņislava Igaune, Gundega Jurāne, Skaidrīte un Ēriks Kašs, Līga Kondrāte, Vladislavs Koniševskis, Guna Kornijenko, Veronika Kozlova, Jūlija Krizanovska, Ināra Krūtkrāmele, Andris Kucins, Aija Kuzminska, Līgita Lebeda, Maija Lebeda, Anatolijs Leščinskis, Inta Lipšāne, Anna Macāne, Inga Matvejeva, Anita Mortuzāne, Imants Mukāns, Irēna Muskare, Skaidrīte Pauliņa, Inese Plesņa, Ņina Polnija, Danuta Priede, Mārtiņš Priede, Raitis Raibais, Anita Raudīve, Jānis Rutka, Osvalds Samušs, Pāvels Seimuškins, Liene Skrauča, Aina Skredele, Vitālijs Skudra, Sandra Poikāne, Viktors Spulis, Jeļena Stašuls, Ainārs Streļčs, Veneranda Strode, Inese Survilo, Janīna Svikša, Oļga Šarigina, Artūrs Šķesters, Rita Tērauda, Aldona Trubova, Regīna Trūle, Edmunds Tukišs, Jurijs un Antoņina Utkini, Pēteris Vaičulis, Evalds Vasilevskis, Vilhelmina Vegnere, Līvija Viļuma, Juris Viļums, Sandra Viša, Inga Vonoga, Dzintra Zaharova, Vanda Zaremba, Anda Zeize, Ilze Zelča, Arvīds Zelčs, Ingrida Zimanska, Oskars Zuģickis, Leontīne Žeimote. ●

Plāna izstrādes pasākumos.

Foto: Baiba Strazdiņa,
Daiga Brakmane,
Juris Smaļinskis

Foto: Andris Klepers

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA DABAS UN KULTŪRAS VĒRTĪBAS

1. Rāznas nacionālais parks atrodas Latgales augstienes centrālajā daļā – Rāznavas un Dagdas paugurainēs un Maltas pazeminājumā. Parka ainavā iezīmējas daudzi pauguri, kuri ierindojas starp stāvākajām un augstākajām Latvijas virsotnēm.

2. Latgales augstiene ir ezeriem bagātākais apvidus Latvijā. Ne velti to dēvē par Zilo ezeru zemi. Arī Rāznas nacionālais parks pilnībā atbilst šim apzīmējumam. Nacionālā parka kodolu veido ūdeņiem bagātākais ezers Latvijā – Rāznas ezers, saukts arī par Latgales jūru. Parka teritorijā atrodas vairāk nekā 140 ezeru un diķu. Rāznas, Olovecas, Kaunatas, Viraudas, Idzepoles, Ismeru, Zosnas, Pārtavas, Vaišļu, Salāja ezeros, Rundēnu pagasta Bižas ezerā un Ežezērā sastopamas retas un aizsargājamas augu sugas. Augsta dabas aizsardzības vērtība piemīt arī Ežezera, Rāznas, Olovecas, Zosnas un Bižas ezeru smilšainajām un akmeņainajām piekrastēm.

3. No dabas aizsardzības viedokļa īpaši nozīmīgi ir ozolu meži Ežezera salās un piekrastē. To aizsardzības vēsture aizsākās jau 1928. gadā, kad 11 Ežezera salām tika piešķirts valsts nozīmes botāniskā lieguma statuss.

4. Parka mežos dzīvo lūši, vilki, lapsas, meža cūkas, jenotsuņi un āpši. Lauksaimniecības zemes veido būtisku barības bāzi stirnām, aļņiem un staltbriežiem. Upes, grāvjus, ezerus un to krastmalas apdzīvo ūdri un bebrī. Upju un ezeru tuvumā esošajos parkos, alejās, platlapju mežu puduros, pagrabos un vecās ēkās vasaras mītnes vietas rod deviņu sugu sikspārņi. Parka ezeros sastopama ievērojama ūdensputnu daudzveidība. Izcilākās ūdensputnu ligzdošanas vietas atrodas Rāznas, Kaunatas ezeros, Andrupenes pagasta Bižas ezerā un Ežezērā. Platlapju, nogāžu un lapu koku mežos piemērotas dzīves vietas rod gan bieži sastopamas, gan retas un aizsargājamas dzeņu sugas. Parka pļavās vērojama liela tauriņu, vaboļu, siseņu un zirnekļu sugu daudzveidība. Purvos un ezeros vai to līčos ar bagātu ūdensaugu augāju mājā liels skaits gliemju, spāru, vaboļu, maksteņu un strauteņu. Kopumā parka teritorijā konstatēti 16 aizsargājami biotopi un 125 aizsargājamas sugas, tai skaitā divas mieturaļģu, trīs ķērpju, 37 augu, 18 bezmugurkaulnieku, divas abinieku, divas rāpuļu, divas zivju, 44 putnu un 15 ziditāju sugas*. Parka dabas aizsardzības nozīmi apstiprina tam piešķirtais Eiropas Savienības aizsargājamās dabas teritorijas Natura 2000 vietas un Eiropas nozīmes putniem nozīmīgās vietas statuss.

5. Rāznas nacionālais parks reprezentē visa Latgales vēsturiskā novada kultūru. Tā bagātīgo kultūrvidi veido latgāliešu un citu Latgalē vēsturiski integrējušos tautu valodas, mentalitāte, folklorā, reliģiskās, amatniecības, sadzīves, svētku svinēšanas, apbūves un arhitektūras tradīcijas, kā arī vēstures, mākslas un arhitektūras pieminekļi, no kuriem daudzi iekļauti valsts un vietējas nozīmes aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstos.

6. Parka teritorijā ir bagāta ar arheoloģiskajiem pieminekļiem – šeit apzināti 19 latgāļu pilskalni un apmetnes vietas, divas kulta vietas (kultakmeņi), 28 seno apbedījumu vietas, trīs viduslaiku kapsētas un pilskalns, uz kura reiz slējusies viena no senākajām Livonijas Ordeņa pilīm Latvijas teritorijā. No senās pils līdz mūsdienām saglabājies vairogmūra fragments, iespējamā pils akas vieta un aizsargvaļņu iezīmes pilskalna nogāzēs.

*Rāznas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns 2009.–2019. gadam, LDF, 2009.

1. Skats pār Ežezeru uz Dagdas pauguraini.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

3. Piloru ozolu audze.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

5. Mākoņkalna pagasta folkloras kopa.
(Foto: Irēna Broliša)

2. Rāznas ezera piekraste Līpuškos.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

4. Pļavas ķirzaka.
(Foto: Daiga Brademane)

6. Volkenbergas pils vairogmūra fragments.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

Latgales podnieku darbi.
(Foto: Uldis Muzikants)

7

Zosnas Svētā Ercenģeļa Miķeļa Romas katoļu baznīca.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

9

Zosnas muiža.
(Foto: Andris Klepers)

11

7. Starp spilgtākajām Latgales kultūras mantojuma izpausmēm ierindojas tās amatniecības tradīcijas. Nekur citur Latvijā podnieku tradīcijas nav saglabātas tik izteikti kā Latgalē, kur meklējamas mūsu podniecības saknes. Īpaši izceļama ir melnā svēpētā keramika, kuras pirmsākumi meklējami ap 5. gadsimtu. Podnieku veidotie mākslas darbi ir tradicionāla Latgales vizītkarte. Lai saglabātu senās tradīcijas un podniecības amata turpinājumu, Latgales podnieki izveidojuši vairākas podnieku apvienības. Viena no tām ir 1990. gadā dibinātā „Pūdnieku skūla”, kurā apvienojušies podniecības meistari, kas darbojas ar melno jeb svēpēto keramiku.

8. Īpašas ir Latgales zirgkopības tradīcijas. Latgalē vēsturiski augstāk vērtēti ātras gaitas zirgi, kuri bija daudzu paaudžu lolojums. Garo, smilšaino ceļu, paugurainā reljefa un nelielo tūrumu platību dēļ zirgus vairāk izmantoja kā pārvietošanās līdzekli, mazāk – lauksaimniecībā. Tas sekmēja Latgales rikšotāju šķirnes selekciju. 20. gs. otrajā pusē politisku iemeslu dēļ šķirne gandrīz izzuda. Tomēr, pateicoties dažiem entuziastiem, šo straujo un ātro zirgu audzēšana pamazām atjaunojas, un šodien Latgales rikšotājs atkal ir daļa no Latgales reģiona etniskās identitātes.

9. Nozīmīgu vietu parka kultūrainavā ieņem sakrālā arhitektūra – baznīcas, lūgšanu nami un krucifiksi. Tie norāda gan uz reliģijas nozīmi Latgales iedzīvotāju dzīvē, gan kalpo par pievilcīgiem ainavas elementiem, kas ieņem dominējošu lomu ciemu ainavās. Dievnami, to žogi, zvanu torņi un interjera elementi iekļauti valsts un vietējas nozīmes aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstos.

10. Īpašas ir Latgales apbūves un arhitektūras tradīcijas. Kokgriezumiem bagātīgi rotātās viensētas ar raksturīgu krāsojumu, ēku izvietojumu un slēgtiem pagalmiem veido šarmanto Latgales lauku un ciemu kultūrainavu. Vietām parka teritorijā vēl saglabājušās melnās jeb dūmu pirtis, kuras ārpus Latgales tikpat kā vairs nav sastopamas.

11. Rāznas nacionālais parks var lepoties ar poļu muižniecības atstāto mantojumu. No 19., 20. gs. mijā celtajām Lūznavas, Zosnas un Jaundomes muižām vēl saglabājušās muižu ēkas, parki ar oriģinālo plānojumu un atsevišķi vēsturisko interjeru elementi. Apliecinot muižu māksliniecisko nozīmi, gan muižu ēkām, gan to parkiem piešķirti valsts un vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļu statusi. Vietām tautas tradīcijās saglabājies poļu lauku nemateriālais kultūras mantojums, kas gan tūrisma piesaistē līdz šim īstenojies vien ar krakovjaka dejošanu.

12. Pateicoties paugurainam reljefam un mozaikai, ko veido mežu, pļavu un apstrādātu lauku mija, salām un ličiem bagāti ezeri, likumoti ceļi, ciemi, lauku sētas un dievnami, parka ainavām piemīt augsta estētiskā vērtība. No reljefa augstākajām vietām paveras plaši panorāmveida skati. Izcilas skatu vietas atrodas Rāznas, Ežezera, Olovecas, Bižas, Žuguru, Rešetnieku un Ūdrijas ezeru krastos. Netrūkst arī ainavisku ceļu. Liela kultūras un estētisko vērtību koncentrācija atrodas Rudušķu, Žuguru, Viraudas un Salāja ezeru apkārtnē, Bļižņevā, kā arī atsevišķās Lūznavas, Zosnas, Kaunatas, Andrupenes, Lipušku un Veczosnas ciemu daļās. •

Latgales rikšotāji „Rudo kumeļu pauguros”.
(Foto: Aiga Perķevica)

8

Kokgriezumiem rotāta latgaliešu sēta Kaunatā.
(Foto: Daiga Brakmane)

10

Skats pār Rāznas pauguraini no ceļa Kaunata-Rundēni.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

12

KAS JĀNEM VĒRĀ, SAIMNIEKOJOT NACIONĀLAJĀ PARKĀ

„Nacionālā” parka statusam ir pastiprināta nozīme tūrismā. Ar nacionālā parka karogu pasaulei tiek pavēstīta šodienas tūrismā tik ļoti meklētā ziņa – šeit koncentrējas autentiskas nacionālās vērtības. Tā ir īpaša vieta, kas dod priekšrocības turpmākajai attīstībai. Taču vienlaikus tā ir arī liela atbildība un ilgtermiņā – dziļa misija saglabāt un pastiprināt latgaliešu identitāti, kultūru un pietāti pret dabu.

Lai saudzētu parka dabas un kultūras vērtības, bet nekavētu teritorijas attīstības iespējas, Rāznas nacionālais parks ir sadalīts zonās (1. attēls). Katrai no tām ir savi mērķi, uzdevumi un izmantošanas ierobežojumi.

Stingrākie aizsardzības un izmantošanas noteikumi piemēroti dabas lieguma zonai, kurā iekļautas teritorijas ar vislielāko dabas aizsardzības nozīmi – lielāko retu un aizsargājamu sugu un biotopu koncentrāciju. Tajā iekļauts Lielais Liepukalns, Mākoņkalns, Salāja ezers, Ežezera piekrastes ozolu meži un salas, Rāznas ezera salas, Lītavniku Mēness akmens kalendāra apkārtnē, Harčenkuru purvs un Zosnas mitraine. Kopumā dabas lieguma zona aizņem 907 ha jeb 2% nacionālā parka teritorijas. Lai saudzētu nozīmīgākās parka dabas vērtības, dabas lieguma zonā ārpus īpaši labiekārtotām vietām aizliegts ierīkot nometnes, celt teltis, kurināt ugunsiskus, ar mehāniskiem transporta līdzekļiem nobraukt no ceļiem, bojāt vai iznīcināt pļavas, iegūt derīgos izrakteņus, veikt darbības, kas veicina augšnes eroziju, lietot ūdensputnu medību šāviņus, kas satur svīnu, kā arī realizēt vairākas mežsaimnieciskās darbības. Zemes transformāciju, būvniecību, izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras ierīkošanu un publisku pasākumu organizēšanu ārpus speciāli ierīkotām vietām drīkst veikt tikai pēc saskaņošanas ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Lai neierobežotu nacionālā parka apdzīvoto vietu attīstību, ciemu un to apkārtnes teritorijās 3 706 ha platībā (-6% parka teritorijas) noteikta neitrālā zona. Zonā ietverti Lūznavas, Veczosnas, Zosnas, Gineviču, Lipušku, Rukmaņu, Viraudas, Zundu, Andrupenes, Andzeļu, Ezernieku, Dubuļu, Kaunatas, Čornajas, Treuhu, Zaļenpoles un Berezinku ciemi un tiem piegulošās teritorijas. Tāpat kā pārējā parka teritorijā arī neitrālajā zonā izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektu ierīkošanu un informācijas izplatīšanu par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem (tai skaitā informācijas stendos, interneta vietnēs vai bukletos) nepieciešams saskaņot ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Lai saglabātu Rāznas nacionālā parka ainavas, kultūras vērtības, tūrismam un atpūtai piemērotu vidi un samazinātu saimnieciskās darbības ietekmi uz dabas lieguma zonas teritorijām, pārējā parka daļā (55 001 ha jeb 92% no teritorijas) ir noteikta dabas parka zona. Dabas parka zonas teritorijā ar mehāniskiem transporta līdzekļiem aizliegts nobraukt no ceļiem, ārpus speciāli ierīkotām vietām kurināt ugunsiskus, lietot ūdensputnu medību šāviņus, kas satur svīnu, un realizēt atsevišķas mežsaimnieciskās darbības. Lai veiktu zemes transformāciju, ierīkotu tūrisma, izziņas un atpūtas infrastruktūru, ārpus tam paredzētām vietām rīkotu masu pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 100 cilvēku, vai organizētu motorizēto transporta līdzekļu sacensības un treniņbraucienus, nepieciešama rakstiska Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja.

Lai saudzētu tīrākos parka ezerus ar lielāko dabas aizsardzības nozīmi, Rāznas, Zosnas, Salāja, Olovecas, Rundēnu pagasta Bižas ezerā un Ežezērā aizliegts pārvietoties ar jebkādiem kuģošanas līdzekļiem, izmantojot iekšdedzes dzinēju, savukārt ledus periodā – ar mehāniskiem

transportlīdzekļiem un mopēdiem. Pēc saskaņojuma ar Dabas aizsardzības pārvaldi tos izmantot ļauns vienīgi amatpersonām, pētniekiem, ezeru apsaimniekotājiem, licencētās maksšķerēšanas organizētājiem, zvejniekiem un tūrisma pakalpojumu sniedzējiem, kuri darbojas uz ezeriem piegulošās zemes, ievērojot parka individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos minētos nosacījumus. Rāznas ezera zivju resursu aizsardzībai tā Zosnas, Dukstigala un Čornajas līcī laikā no 1. marta līdz 31. maijam aizliegta maksšķerēšana no laivām un citiem peldošiem transportlīdzekļiem. Lai saudzētu dabas aizsardzībai nozīmīgās ezeru salas (skat. tūrisma attīstības plāna pilno versiju vai dabas aizsardzības plānu), tajās nav pieļaujama nekāda tūrisma un rekreācijas aktivitāšu organizēšana.

Dabas un kultūras mantojuma aizsardzība ir cieši saistīta ar galamērķa pievilcību. Jo gleznainākas ainavas, daudzveidīgākas dabas un kultūras mantojums, jo lielāka vietas atraktivitāte. Šo potenciālu iespējams stiprināt, izvēloties tos saimniekošanas veidus un darbības, kas saudzīgi izmanto un izceļ parka dabas un kultūras mantojumu. Tā kā parka tūrisma attīstība lielā mērā balstās uz dabas resursu izmantošanu, izpostot šīs vērtības, tiktu radīti draudi arī tūrisma attīstībai nākotnē.

Lai nepārdomāta saimniekošana nenoplicinātu parka dabas un kultūras vērtības, teritorijas tūrisma attīstībā svarīgi ievērot ilgtspējīgas attīstības principus. Ilgtspējīgs tūrisms balstās uz trim savstarpēji līdzsvarotiem elementiem: ekonomiku, cilvēkiem un vidi. Tas neapdraud dabas un kultūras vērtības, sniedz finansiālu labumu teritorijas ekonomikai un uzlabo vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus. Tūrisma attīstības plāns var kalpot kā viens no instrumentiem ilgtspējīgas teritorijas attīstības nodrošināšanai. ●

Rāznas nacionālā parka teritorijas, tā dabas un kultūras pieminekļu izmantošanas kārtība detalizēti uzskaitīta šādos normatīvajos aktos:

- Rāznas nacionālā parka likums;
- Likums „Īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”;
- MK not. Nr. 447 „Rāznas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”;
- Likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”;
- MK not. Nr. 474 „Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirmpirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”.

Foto: Uldis Muzikants

IESKATS RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA VĒSTURĒ

Pirmās ar tūrismu saistītās norises Rāznas nacionālajā parkā datējamas ar 19. gs. beigām. Zosnas un Lūznavas muižās vasaras pavadīja mākslinieki, un Rāznas ezera tuvumā esošajās mājās dzīvoja vasarnieki no Rīgas, Maskavas, Pēterburgas un citām pilsētām. Tā kā pieprasījums pēc vasaras mītnēm bija liels, Lūznavas muižnieks Staņislavs Kerbedžs 1909. gadā sāka būvēt viesnīcas tipa mākslinieku atpūtas namu (sanatorijas „Rāzna” ēku), taču Pirmās pasaules karš būvniecību pārtrauca.

Pēc valstiskās neatkarības iegūšanas 20. gs. 30. gados Latvijas apceļošanas veicināšana bija viens no valsts tūrisma politikas mērķiem, tādēļ tika apmācīti un

ezera, Bukmuižas, Andrupenes, Kaunatas un Zosnas muižas apskate rekomendēta tā laika nozīmīgākajā ceļojumu maršrutu grāmatā „Ceļvedis pa dzimto zemi”. Parka teritorijā un tā apkārtnē darbojās vairākas tūristu apmešanās vietas. Maltā, Dagdā, Ubagovā un Jaunslabadā darbojās pansijas. Gultas vietas bija pieejamas Leimanišķu sādžā, Totjarovkā, Lūznavas kurlmēmo skolā, Andrupenes, Bukmuižas un Mākoņkalna pamatskolās. Lielākā daļa šo tūristu mītnu darbojās visu gadu, tomēr vairākas apmešanās vietas un mācību iestādes viesus uzņēma tikai vasarās. Maksa par pansiju 14 dienām variēja no 28 līdz 39,2 Ls. Maksa par gultasvietu – no 0,5 līdz 0,7 Ls par nakti. Par gulēšanu sienā saimnieki prasījuši no 0,1 līdz 0,3 Ls. Par nepilnu latu bija iespējams ieturēt maltīti, par 0,1 līdz 0,2 Ls – nopirkt litru piena.

Straujo tūrisma attīstību pārtrauca Otrās pasaules karš. Tūrisma attīstība atsākās 20. gs. 50. gadu beigās, kad visas Padomju Savienības teritorijā plānveidīgi tika izstrādāti ceļojumu un ekskursiju maršruti, celtas tūristu bāzes un kempingi. Izpratne par tūrismu gan bija nedaudz cita, lielā mērā saistot to ar fizisko kultūru. Atpūta balstījās uz rekreāciju bez privātās viesmīlības tradīcijām, kā to saprot mūsdienās.

Rāznas ezera krastā 20. gs. 60. un 70. gados tika uzceltas vairākas atpūtas bāzes un vasarnīcu rajoni, kuri īsā laikā kļuva populāri ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās robežām. Par iecienītām atvaļinājumu pavadīšanas un sporta spēļu rīkošanas

Skats no Mākoņkalna.

(Foto: Latvijas Nacionālās bibliotēkas kolekcija)

vietām kļuva lielo Rēzeknes uzņēmumu (Slaukšanas iekārtu rūpnīca, Piena konservu kombināts, Celtniecības instrumentu rūpnīca) atpūtas bāzes. To teritorijās darbojās klubi, kino zāles, ēdnīcas, tūrisma inventāra nomas punkti, sporta spēļu un bērnu rotaļu laukumi. Nedēļas nogalēs tajās rīkoja kāzas, jubilejas, banketus un koncertus. Atpūtniekus izmitināja gan kempinga mājiņās, gan teltīs.

Kopš 1972. gada Ežezera krastā darbojās PSRS nozīmes tūrisma un atpūtas bāze „Ezernieki”. Atpūtnieki tūristu bāzē ieradās organizētās sērijveida grupās, pamatā no Krievijas, Vidusāzijas un Kaukāza republikām (ar vilcienu līdz Rīgai vai Rēzeknei un tālāk ar autobusiem). Uz Ezernieku bāzi regulāri kursēja pasažieru autobusi. Bāzes teritorijā atradās ēdnīca, bārs, kino un koncertu zāle, laivu bāze un tūrisma inventāra nomas punkts. Bāzes viesi devās organizētos laivu braucienos, pārgājienos, ekskursijās un atpūtas Ežezera krastā. Ziemās bāzes apkārtnē darbojās distanču slēpošanas trases. 20. gadsimta 70. un 80. gados ik vasaru atpūtas bāzē atpūtas pat līdz 750 cilvēkiem dienā, ziemās – līdz 500. Rietumu ārvalstnieku tūrisms koncentrējās Rīgā un dažos tuvākajos populārākajos tūrisma objektos, Rāznas ezera krastus nesasniedzot.

Pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas līdzīgi kā daudzviet Latvijā tūrisma iestāšanās apstākļi. Situācija sāka uzlaboties 90. gadu otrajā pusē, kad attīstījās privatizācija, uzlabojās uzņēmējdarbības vide un nacionālā parka teritorijā sāka darboties pirmie privātie tūrisma uzņēmumi. Straujākā tūrisma uzņēmējdarbības attīstība notika laikā starp 2001. un 2005. gadu, kad, pateicoties finansiālā atbalsta pieejamībai, tika celtas jaunas viesu mājas un pilnveidots esošo tūrisma mītnu labiekārtojums. ●

Lūznavas muiža 1925. gadā.

(Foto: Latvijas Nacionālās bibliotēkas kolekcija)

sagatavoti tūristu pavadoņi un aģenti, kā arī uzsākta kampaņa „Apceļo dzimto zemi”. Vietējais tūrisms piedzīvoja uzplaukumu. Par tūristu galamērķiem kļuva ainaviskākās Latvijas vietas, tajā skaitā arī Latgales augstiene ar Rāznes ezeru tās centrā. Ežezera, Mākoņkalna, Lielā Liepukalna, Rāznes

NOZĪMĪGĀKĀS RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISTU PIESAISTES

Rāznas nacionālais parks ir īpaša teritorija. Tā ir nozīmīga ne tikai dabas daudzveidības, bet arī ainavas un kultūras mantojuma saglabāšanai, sabiedrības izglītošanai, tūrismam un rekreācijai.

1. Rāznas nacionālā parka vēsturiskais un emocionālais centrs ir Rāznas ezers, kuru dēvē par Latgales jūru. Latvijā nav otra ezera, kura krastos būtu attīstīts tik daudzveidīgs tūrisma un rekreatīvais piedāvājums un sastopama tik liela tūrisma mīļņu koncentrācija. Vairāku piekrastes māju saimnieki savos īpašumos piedāvā izmantot telšu un piknika vietas. Lamašos, Tilišos, Astiņos un Malukštā ierīkotas peldvietas un atpūtas vietas. Peldvietu apsaimniekotāji apmeklētājiem piedāvā izmantot labiekārtotus stāvlaukumus, piknika vietas, peldvietas, telts vietas, sporta laukumus, kā arī iznomāt ūdens sporta un aktīvās atpūtas inventāru. Atpūta Rāznas ezera krastā ir viens no pieprasītākajiem parka tūrisma piedāvājumiem. Pēc peldvietu apsaimniekotāju sniegtajām ziņām, Lamašu un Tilišu peldvietās vien 2008. gadā atpūtās 25 000 apmeklētāji. Ezers iecienīts arī daudzu ziemas un vasaras maksšķerņieku vidū. Ezera apskate iekļauta daudzos Latgales apceļošanas maršrutos. Ezera tūrisma piedāvājumu pilnībā var saistīt ar ezera tūrismu, kas īpaši akcentēts Somijā.

2. Salām, ličiem un pussalām bagāto Ežezeru nereti dēvē par vienu no skaistākajiem Latvijas ezeriem. Tā krasti ir piemēroti klusai, mierīgai un netraucētai atpūtai. Ezera piekrastē darbojas divas tūristu mītnes, kas vienlaikus ir arī airu laivu un ūdens velosipēdu nomas vietas. Dažu piekrastes māju saimnieki savos īpašumos piedāvā izmantot telšu un piknika vietas, taču to piedāvājums nav plaši reklamēts. Ezerniekos un Andzeļos ierīkotas peldvietas. Kanoē laivu nomnieki „Latgales laivas” ezera apceļošanai izstrādājuši ūdens tūrisma maršrutu, kuru vislabāk veikt ar kanoē laivām vai smailēm. Dagdas novada dome nodrošina ezera apsaimniekošanu un organizē licencēto maksšķerēšanu un zemūdens medības.

3. Būtisks Zilo ezeru zemes zīmola papildinājums ir salām, ličiem un pussalām bagātie Salāja, Vīraudas, Ismeru-Žogotu, Pārtovas, Rokoļu, Idzepoles, Žuguru un Bīžas ezeri. Nelielas, brīvi pieejamas peldvietas un atpūtas vietas pie ūdens ierīkotas Salāja, Zosnas un Olovecas ezeru krastos, taču tās nav atbilstoši labiekārtotas vai to labiekārtojums ir novecojis. Peldvietas, atpūtas vietas pie ūdens un laivu nomu saviem klientiem piedāvā arī Salāja, Zosnas, Pārtovas, Oloveca, Zundu un Vuciņu ezeru krastos esošo tūrisma mīļņu un lauku māju saimnieki, kuri ierīkojuši telšu laukumus.

4. Viens no iecienītākajiem parka apskates objektiem ir tiekām un nostāstiem apvītais Mākoņkalns jeb Padebešu kalns, kura virsotnē slejas Volkenbergas pilsdrupas. Pilskalna apskate iekļauta daudzos Latgales apceļošanas maršrutos. Mākoņkalna pakājē ierīkota atpūtas vieta, uz kalna virsotni ved koka kāpnes. Pilskalna virsotnē ierīkota brīvdabas estrāde, kurā ik gadu tiek organizēti saistoši pasākumi. Ainava, kas pa skatu stīgām paveras no Mākoņkalna virsotnes uz Rāznas ezeru, jau kļuvusi par vienu no nacionālā parka apzīmētības simboliem.

5. Nacionālas nozīmes objekts ir arī Lielais Liepukalns, no kura paveras tāls skats uz apkārtnes pauguriem. Kaut šobrīd Lielajā Liepu kalnā trūkst atbilstoša labiekārtojuma, to apmeklēt aicina lielākā daļa no valsts un reģiona tūrisma informācijas sniedzējiem. Lai sekmīgāk izmantotu tā tūrisma potenciālu un mazinātu negatīvās tūrisma ietekmes, Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieki ir uzsākuši šī objekta labiekārtošanu. Jau tuvākajā laikā uz kalna virsotni vedīs labiekārtota taka un kalna virsotnē sliesies skatu tornis, kas noteiktī kļūs par vienu no galvenajiem nacionālā parka magnētiem.

6. No parka mežiem tūrisma un rekreācijā visplašāk tiek izmantota plaši popularizētā un apmeklētā Piloru ozolu audze. Īpaši aizsargājamā mežaudzē ir ierīkota atpūtas vieta, no kuras paveras skats uz Ežezuru un tā salām, un laipa, no kuras iespējams peldēties.

7. Latgalešu sadzīves tradīcijas var iepazīt muzejā „Andrupenes lauku sētā”, kas dažu gadu laikā ir kļuvis par vienu no populārākajiem Latgales novada muzejiem. Lauku sētu veido 20. gs. sākumā Andrupenes pagastā celtas viensētas ēku komplekss. Katrā ēkā ierīkots tai atbilstošs iekārtojums un izstādīta ēkām raksturīgu sadzīves priekšmetu un darbarīku kolekcija. Ar dramatisko teātru un folkloras kopu priekšnesumiem tiek izspēlētas gadskārtu svētku svinēšanas tradīcijas. ▶

Rāznas ezera Lamašu peldvieta.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

Kaumatas ezers.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

Skats no Lielā Liepukalna.
(Foto: Andris Klepers)

Muzejs „Andrupenes lauku sētā”.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

Ežezers.
(Foto: Daiga Brakmane)

Skats no Mākoņkalna uz Rāznas ezeru.
(Foto: Daiga Brakmane)

Atpūtas vieta Piloru ozolu audzes malā.
(Foto: Daiga Brakmane)

Podnieks Evalds Vasīlevskis.
(Foto: Uldis Muzikants)

9 **Plenēra laikā tapušie, vēl neapdedzinātie darbi.**
(Foto: Aiga Petkēvica)

11 **Izbrauciens Latgalei raksturīgā trijūgā.**
(Foto: Irēna Broliša)

13 **Kaunatas Sv. Jaunavas Marijas katoļu baznīca.**
(Foto: Baiba Strazdiņa)

15 **Pagānisma tradīciju pētnieks Edmunds Tukišs.**
(Foto: Andris Klepers)

Iepriekš piesakoties, muzejā pieejami kalēja, podnieka un citu amata prasmi demonstrējumi. Lai uzlabotu pasākumu rīkošanas iespējas, 2010. gadā rījā ierīkota večerīnu zāle (izmantojama arī semināriem). Īpašs muzeja piedāvājums ir Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācija. Iepriekš vienojoties, te iespējams nobaudīt tikko ceptu maizi, kļockas, asuškas, golpucis un citus tradicionālos Latgales ēdienus.

8. Latgales podniecības tradīcijas vislabāk iepazīt podnieka un „Pūdnīku skūlas” dibinātāja Evalda Vasilevska dzīves un darba vietā Kaunatas pagasta „Akminišos”. Meistara stāstījums ir vesela dzīvesziņas skola, ne tikai par senās māla trauku gatavošanas un apdedzināšanas metodēm. Mālu sagatavošanas, trauku virpošanas, dekorēšanas un kaltēšanas procesu var vērot, taču labāk līdzdarboties pašiem, gūstot pirmās iemaņas trauku virpošanā, veidošanā un dekorēšanā. Par nelieliem svētkiem izvēršas katra meistara ceļa atvēršanas reize. Muzeja „Andrupenes lauku sēta” pasākumos podnieku amata prasmes demonstrē Krāslavas podnieks Valdis Pauliņš. Vairākas podnieku darbnīcas atrodas parka pierobežā – Jaungailumos, Garkalnos, Pocolujevkā un Visaulejā.

9. Augusta pirmajās nedēļās „Akminišos” Evalds Vasilevskis sadarībā ar citiem „Pūdnīku skūlas” meistariem organizē gleznotāju, fotogrāfu un keramiķu plenēru „Akminiši”. Ik gadu tajā piedalās vairāk nekā divdesmit mākslinieki – gan sava aroda meistari, gan iesācēji. Plenēra noslēgumā mākslinieku veikumu ierodas aplūkot daudz šo amatu un mākslu cienītāji.

10. Latgales zirgkopības tradīcijas var iepazīt saimniecībā „Rudo kumeļu pauguri”, kur saimnieki vieni no Latgales rīkšotāju šķirnes atjaunošanas entuziastiem. Saimniecības apskate, stāstījums, senu zirglietu kolekcija un izbraukšana ar pajūgu šeit ir tradicionāla apmeklētāju nodarbe. Taču pieredzējuša instruktora vadībā iespējams apgūt pajūgu vadīšanas un jāsānas pamatus. Var doties dažu stundu vai vairāku dienu garās izjādēs vai izbraucienos Latgalei raksturīgos pajūgos, divjūgos vai trijūgos. Ziemas piedāvājumā ir skijorings vai īpaši noformētas kamanas, kuru izbraucieni pat nedaudz atgādina Bavārijas karaļa Ludviķa II izpriece Linderhofā. Iepriekš vienojoties, izjādes vai izbraucieni zirgu pajūgā pieejami arī „Akminišos”, „Zundos”, „Rāznas stāvkraatos” un citās parka saimniecībās, kurās audzē zirgus.

11. Ik gadu „Rudo kumeļu pauguru” saimnieki sadarībā ar zirgu īpašnieku asociāciju „Latgales rīkšotājs” rīko zirgu pajūgu un kamanu vadīšanas sacensības „Tautas draivings”, kurās piedalās gan vietējie zirgu īpašnieki, gan zirgkopības entuziasti no Dagdas, Ciblas, Rēzeknes un citām Latvijas vietām. Ja pajūgu vadīšanas sacensības (braukšana ratos) atkal ir kļuvušas populāras un tiek rīkotas arī Dagdā, Cibla un citviet Latvijā, tad „ziemas draivings” jeb kamanu vadīšanas sacensības notiek tikai Rāznas nacionālajā parkā.

12. Poļu muižniecības mantojumu Rāznas nacionālajā parkā var izziņāt Lūznavas muižā. Lūznavas pagasta pārvaldes un bibliotēkas darbinieču padarbībā izstaigājot muižas apkārtni, iespējams uzzināt daudz saistoša gan par Lūznavas un Zosnas muižu, gan sanatorijas „Rāzna” vēsturi, kā arī apskatīt vēsturiskos Lūznavas muižkunga mājas interjera elementus. Jau tuvākajā nākotnē parka tūrisma piedāvājumā tiks iekļauta arī Jaundomes muiža. Dagdas novada dome šobrīd strādā pie muižas ēku rekonstrukcijas, apkārtnes sakopšanas un izstāžu zāles ierīkošanas.

13. Kaut parka dievnami tiek reklamēti dažādos tūrisma informācijas materiālos, tie tomēr netiek pozicionēti kā tūrisma objekti un ikdienā saistīti ar regulārajiem dievkalpojumiem vai apskatāmi tikai no ārpusē. Dievnamu interjeru apskate atsevišķos gadījumos ir iespējama, taču tas prasa lielāku organizēšanu, kas nav ērti lielākajai daļai apmeklētāju.

14. Par latgāliešu pirms-kristietības kultūru un tā laika pasaules uzskatu liecina nacionālā parka laukakmeņi. Vairākos samānāmi cilvēka vai dzīvnieku pēdu nospiedumi, ko dēvē par velna pēdas akmeņiem, velnakmeņiem, āzakmeņiem vai upurakmeņiem. Jaunstašuļū Velnapēdas, „Āza muguras”, Zirgapēdas un Plakanā akmens apskatei ierīkota „Akmeņu taka”. 2010. gadā tūrisma piedāvājumā iekļauts arī Juguļu akmens Kaunatas pagastā.

15. Seno baltu paleoastronomijas pamatus var iepazīt Andrupenes pagasta Litauniekos, kur aplūkojams tā sauktais „Mēness kalendārs”. Pētnieks Edmunds Tukišs gatavs dalīties zināšanās par kādreizējo kalendāro izpratni un tās pielietojumu sadzīvē. Šeit atrodamā akmens veidojumu sistēma varētu būt izmantota no dzelzs laikmeta līdz pat 18. gs. sākumam. Saules un mēness ciklu likumsakarības pētnieks skaidro ne tikai ar apkārtnē atrastām akmeņu rindām, bet arī ar tautas dziesmu un seno rakstu zīmju interpretācijas palīdzību.

10 **Izbrauciens Latgales rīkšotāja vilketā pajūgā.**
(Foto: Baiba Strazdiņa)

12 **Lūznavas muiža.**
(Foto: Baiba Strazdiņa)

14 **Āz muguras akmens.**
(Foto: Juris Smaļņiskis)

16 **Gadatirgus**
(Foto: Uldis Mužikants)

Putnu dienas Rāznas nacionālajā parkā.
(Foto: Irēna Broliša)

17

Velotūristi Rāznas ezera krastā.
(Foto: Juris Smaļinskis)

19

Bijušajās dzirnavās ierīkots viesu nams „Obiteļa”.
(Foto: Aiga Petkēviča)

21

Semināra dalībnieki viesu namā „Ezerkrasti”.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

23

16. Ik gadu pagastu tautas un kultūras namos tiek organizētas Ziemassvētku, Jaunā gada, Lieldienu un valsts svētku svinības. Ar priekšnesumiem un zaļumballēm pagastu estrādēs tiek svinēti Līgo svētki. Ar gadatirgiem, folkloras kopu un pašdarbības kolektīvu priekšnesumiem lielāko ciemu centrālajos laukumos atzīmēti Miķeļi, Mārtiņi, Annas diena un citi gadskārtu un reliģiskie svētki. Kaut minētie pasākumi ir orientēti uz vietējiem iedzīvotājiem, tie daudzveido arī parka viesu brīvā laika pavadīšanas iespējas un kalpo par atraktīvu tūrisma piedāvājuma papildinājumu. Ar seniem mūzikas instrumentiem, tradicionālām latgališu melodijām un tautas dejām apmeklētāju grupām pēc iepriekšēja pieteikuma iespējams iepazīties viesu namā „Rāznas stāvkrastrī”.

17. Par ikgadējiem kļuvuši Dabas aizsardzības pārvaldes organizēti vides izziņas pasākumi, kas veltīti Eiropas dabas un nacionālo parku dienai, Ūdens dienai, Putnu dienām. To ietvaros aktīvās atpūtas cienītājiem iespējams doties izziņošanās ekskursijās Dabas aizsardzības pārvaldes speciālistu pavadībā, iesaistīties citās izglītojošās aktivitātēs.

18. Skujkoku mežā uz savdabīgas reljefa formas – Andrupenes-Maltas osa – ierīkots pārgājienu maršruts „Salājs – Asareits – Dubuleits”. Grumušku un Stalidzānu pilskalnu un to apkārtnes mežu apskates iespēju nodrošināšanai ierīkota Grumušku un Stalidzānu pilskalnu taka. Augstā purva savdabību iespējams iepazīt Andrupenes purvā.

19. Ainaviski izcili ir vairāki velomaršruti – „Latgales virsotnē”, „Ežezera noslēpumi”, „Kulta vietas Mākoņkalna apkārtnē”, „Mākoņkalna akmeņu leģendas” un „Zosnas muižas apkārtnē”. Lai aicinātu velotūristus iepazīt Rāznas ezera un tā apkārtnes dabas un kultūras mantojumu, izstrādāts velomaršruts „Apkārt Rāznas ezeram”. Velomaršruti ir atzīmēti kartēs un daļēji marķēti dabā. Velosipēdu nomu saviem klientiem piedāvā septiņas parka tūristu mītnes. Lielākais velosipēdu skaits pieejams kempingā „Selēna”. Tuvākais veloserviss pieejams Rēzeknē.

20. Gidu pakalpojumus parka teritorijā piedāvā Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieki. Pie atsevišķiem objektiem (muzejā, Lūznavas muižā, apskates saimniecībās un amatnieku darbnīcās) gidu pakalpojumus piedāvā to apsaimniekotāji. Tomēr informācija par šo piedāvājumu nav plaši izplatīta, un individuālajiem ceļotājiem tie ir maz pieejami. Gidu piedāvājums lielākoties ir orientēts uz iepriekš organizētām tūristu grupām – ar savlaicīgu pakalpojuma rezervēšanu.

21. Pateicoties senām tūrisma tradīcijām, Rāznas nacionālajā parkā ir plašs naktsmitņu piedāvājums. Parka teritorijā darbojas 25 tūristu mītnes, kas atbilst viesnīcas, viesu mājas, jauniešu viesmītnes, kempinga, lauku tūrisma mājas vai privāti izīrējamo tūristu mītnu iedalījumam. 15 parka naktsmitņu teritorijās, piecās lauku sētās un atpūtas vietās Rāznas un Pārtovas ezeru krastos tiek piedāvātas tēlu izvietošanas iespējas. Vēl 15 tūristu mītnes darbojas ārpus RNP – līdz 10 km attālumā no parka robežām.

22. Regulārs ēdināšanas piedāvājums RNP ir mazatīstīts. Atpūtas kompleksā „Ezerkrasti” darbojas kafējnīca, taču tā pamatā orientēta uz tūristiem, kuri izmanto citus atpūtas kompleksa piedāvājumus. Vasaras sezonā sporta un atpūtas bāzē „Jaunais Dinamietis” tiek atvērta vasaras kafējnīca „Dileri”. Dažādus „lauku labumus” saviem viesiem piedāvā „Zundū”, „Pintu”, „Laukmalu”, „Pakuļmāju”, „Pie Rāznas” un citu tūristu mītnu saimnieki. Atsevišķās naktsmītnēs, iepriekš vienojoties, to viesiem pieejamas brokastis, pusdienas vai vakariņas. Viesu namu „Ezerkrasti”, „Pie Rāznas” un „Laukmalas”, saimniecību „Rudo kumeļu pauguri” un „Mežmalas”, kā arī jau pieminētā Andrupenes muzeja viesiem izņēmuma kārtā iespējams nobaudīt pēc tradicionālajām receptēm gatavotus ēdienus. Apkalpojot lielāku viesu skaitu, lielākā daļa naktsmitņu saimnieku sadarbojas ar Rēzeknes un Dagdas ēdināšanas uzņēmumiem, kuri vajadzības gadījumā piegādā gatavu produkciju.

23. Aprīkotas semināru un konferenču telpas piedāvā trīs lielās parka tūristu mītnes – „Ezerkrasti”, „Rāznas stāvkrastrī”, „Obiteļa”, kā arī Latgales novada rehabilitācijas centrs „Rāzna” un muzejs „Andrupenes lauku sēta”. Plašs ir viesību rīkošanai piemērotu telpu piedāvājums.

24. Veselības uzlabošanas un relaksācijas iespējas piedāvā viesu nami „Rāznas stāvkrastrī”, „Laukmalas” un Latgales novada rehabilitācijas centrs „Rāzna”. Vairākos viesu namos pieejamas saunas. Latgalei raksturīgā melnā pirts ceļotājiem pieejama vienīgi kempingā „Jaunais Dinamietis” un parka pierobežas viesu namos „Tīnēji” un „Ezersētas”. Pirts rituāli un pēršanās procedūras pieejamas vienīgi „Ezersētās” un „Zemeņu krastiņos” – ārpus parka teritorijas. ▶

Putnu vērošanas ekskursija.
(Foto: Irēna Broliša)

18

Andrupenes purva taka.
(Foto: Juris Smaļinskis)

20

Uzklāusot Irēnas Brolišas stāstījumu.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

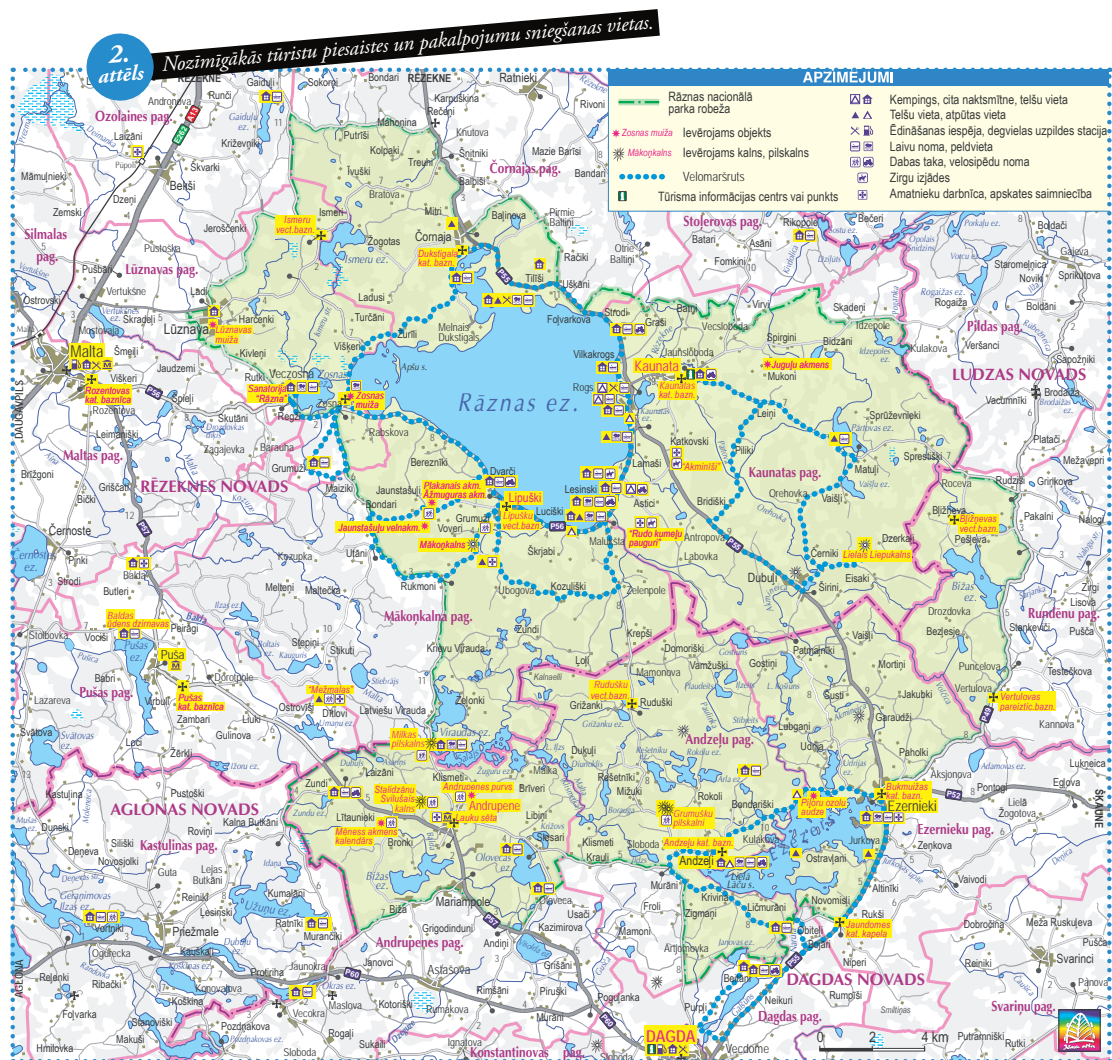
22

Melnā pirts Ūdrijas ezera krastā.
(Foto: Baiba Strazdiņa)

24

Tūrisma attīstības plāna izstrādes laikā Rāznas nacionālajā parkā tika apzinātas vairāk kā 120 tūristu piesaistes. Kopsavilkumā minētas populārākās un nozīmīgākās no tām. Daļa no tām (Rāznas ezers, Ežezers, Mākoņkalns, etnogrāfiskais muzejs „Andrupenes lauku sēta”, „Akminiņi”) jau šobrīd ir apmeklētāju iecienītas un nacionālā mērogā atpazīstamas tūristu piesaistes, ar savu tūrisma tēlu un vēsturi. Citas par tādām vēl jāveido. ●

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA ATTĪSTĪBAS STIPRĀS UN VĀJĀS PUSES

Stiprās puses

Rāznas nacionālais parks ir vienīgais nacionālais parks Latgalē. Nacionālā parka statuss ir kā zīmols, kas prezentē Latgales novadu un norāda uz vērtīgu, interesantu un apmeklēšanas vērtu tūrisma galamērķi. Vienlaikus tas sekmē parka dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu ilgtermiņā.

Kaut parka identitāte tikai veidojas un šobrīd ir visai fragmentēta, Latgales Zilo ezeru zeme, Rāznas ezers, Ežezers, Mākoņkalns un Lielais Liepukalns ir nacionāla mēroga tūristu piesaistes objekti ar senām tūrisma tradīcijām, pozitīvu tūrisma tēlu un stabilu vietu Latvijas tūrisma kartē. Gleznainā Latgales augstienes ainava, liels ainavisku un rekreācijai piemērotu pauguru un ezeru skaits, dabas vides kvalitāte, augu un dzīvnieku valsts

daudzveidība, latgāliešu, krievu vecticībnieku un poļu muižniecības kultūras mantojums, amatniecības un zirgkopības tradīcijas ir nozīmīgi tūrisma resursi ar augstu attīstības potenciālu.

Lai arī lielāko daļu no parka tūristu piesaistēm nepieciešams pilnveidot un to skaitu – palielināt, īpaši novada autentiskuma virzienā, vasaras sezonas tūrisma piedāvājums ir pietiekami daudzveidīgs, lai ceļotāji parka teritorijā pavadītu vairāk nekā vienu dienu. Piedāvājums adresēts mierīgas atpūtas, sportisku aktivitāšu un zinātniskiem dabas, vēstures un kultūras cienītājiem.

Parka novietojums starp lielākajām Latgales pilsētām un valsts nozīmes autoceļiem nodrošina teritorijas pieejamību un veicina

apmeklētāju pieplūdumu. Parka atrašanās samērā tālu no galvaspilsētas, starptautiskām lidostām, ostām un autoostām tūristu plūsmu samazina, taču rosina atbraucējus galamērķi pavadīt ilgāku laiku. Rāznas nacionālo parku šķērsojošo ceļu tīkls ir samērā blīvs un parka tūrisma piesaistes ir pieejamas.

Latgālieši ir izslāvēti ar savu viesmīlību. Vietējie iedzīvotāji, amatnieki un uzņēmēji laipni uzņem apmeklētājus un rūpējas par kultūras un tradīciju saglabāšanu. Parka uzņēmēji iesaistās finansējuma piesaistē un savu piedāvājumu pilnveidošanā. Dabas aizsardzības pārvaldes, pašvaldību un Latgales plānošanas reģiona darbinieki ir ieinteresēti tūrisma attīstībā un realizē dažādas tūrisma attīstības iniciatīvas.

Vājās puses

Lai arī Rāznas nacionālais parks var lepoties ar bagātu dabas un kultūras mantojumu, kam piemīt augsts tūrisma un rekreācijas potenciāls, tūrisma tas ir maz izmantots. Pat ja resursi ir pieejami, saistībā ar to trūkst organizētu pakalpojumu (regulāri pieejamas ekskursijas, līdzdarbošanās iespējas, suvenīri), piemērotas

infrastruktūras (informācijas stendi, stāvvietas, atpūtas vietas), vienota piedāvājuma un mērķtiecīgas, galamērķa attīstību veicinošas tirgvedības politikas. Nepilnīga ir arī tūrisma atbalstošā infrastruktūra. Atsevišķi pakalpojumu veidi ir maz pieejami (ēdināšana, internets, bezskaidras naudas norēķini). Vairumam kultūras

tūrisma objektu nav noteikta darba laika. Muižu un dienvamu iekštelpu apskates iespējas ir ierobežotas. Iepriekšēja pieteikšanās ne vienmēr ir iespējama un bieži nedarbojas nelielam cilvēku skaitam. Noslogotākajos parka dabas objektos, kas netiek pastāvīgi uzraudzīti, vērojamas negatīvas apmeklētāju atstātas ietekmes – sadzīves

atkrītumi, veģetācijas nomīdījums, ugunsкура kurināšana nelabiekārtotās vietās, koku, zaru laušana un kritalu izvākšana ugunsкуру kurināšanas vajadzībām u. c.

Atsevišķās sfērās pārāk liela ir globalizācijas ietekme un piedāvājuma vienvēidīgums. Tematiski vāji izceltas ir latgaliešu tradīcijas un autentiskums, kam jāklūst par vadošo viesu namu interjerā, ēdienkartēs, pirts piedāvājumā un citur. Par maz ir nacionālas nozīmes pasākumu.

Rāznas nacionālajā parkā nedarbojas „galamērķa vadīšanas organizācija”, kas realizētu vienotas, tūrisma attīstību veicinošas un sadarbību sekmējošas aktivitātes. Trūkst centrāla apmeklētāju un informācijas centra un vienotas interneta vietnes, kas koordinētu plūsmu virzību, sniegtu informāciju un pakalpojumus, ietvertu vides un dabas vērtības reprezentējošas un labi

interpretētas ekspozīcijas. Daudz plašāk tūrisma piedāvājumā varētu būt iesaistīti gidī un tūristu pavadoņi.

Kā parādīja plāna izstrādes laikā veikta ceļotāju aptauja, Rāznas nacionālais parks šobrīd ir nepietiekami atpazīstams Latvijas mērogā. Populārākos parka objektus (Rāznas ezeru, Mākoņkalnu, Lielo Liepukalnu, Ežezuru) ceļotāji bieži nesaista ar nacionālo parku. Tūrisma informācijas sniedzēji ne vienmēr akcentē, ka to popularizētie objekti atrodas nacionālā parka teritorijā. Arī daudzi uzņēmēji un vietējie iedzīvotāji savu dzīves un darbošanās vietu neasociē ar nacionālo parku, parka statusu neuztver kā priekšrocību un neakcentē to savos veicināšanas materiālos.

Salīdzinoši lielais attālums līdz nozīmīgākajiem tūrisma tirgiem un svarīgākajiem transporta mezgliem (lidostām, dzelzceļa stacijām, ostām

un autoostām) samazina kopējo tūristu plūsmas apjomu. Plānojot brīvdienas, ceļotāji nereti izvēlas tuvākus galamērķus. Daudzus ceļotājus no tālāku Latvijas vietu apceļošanas attur sliktais ceļu stāvoklis, īpaši pavasara un rudens sezonā. Par potenciālu, kas līdz galam nav izmantots, uzskatāma Krievijas un Baltkrievijas tirgu apgūšana perspektīvā.

Tūrisma uzņēmēji maz sadarbojas kopēju piedāvājumu veidošanā. Maz ir kopīgā sadarbībā balstītu produktu un vienotu, tūrisma attīstību veicinošu darbību. Esošais piedāvājums ir sadrumstalots. To pastiprina arī Tūrisma informācijas centru rūpes par savā pašvaldībā esošajām tūristu piesaistēm. Neattīstīta ir sadarbība starp tūrisma produktu veidotājiem un to pārdevējiem (tūrisma aģentūrām). Vāja dažādu organizāciju un iesaistīto pušu sadarbība nacionālā parka kā vienota galamērķa popularizēšanā.

Neizmantotās iespējas

3. attēls

Tūrisma piedāvājuma piemēri un identificētās dabas tūrisma produktu nišas atbilstoši pieejamiem resursiem.

Ezери	Upes	Meži, purvi	Plāvas	Ainava	Pauguri	Dzīvā daba	Miers, svaigs gaiss u. tml.
Laivas. Makšķerēšana. Ūdenssports. Sauļošanās. Peldvietas. Piknika vietas. Pirts.	Laivas, makšķerēšana.	Andrupenes purva taka, Piloru ozolu audze.	Rudo kumeļu pauguri – izjādes un braucieni zirga pajūgā.	Mākoņkalns, Lielais Liepukalns.	Mākoņkalns, Lielais Liepukalns, Stalidzānu pilskalns, Grumušku pilskalni.	Putnu dienu pasākums RNP.	
Potenciāli – ziemas un vasaras zveja, tradicionāli pagatavotu zivju ēdienu degustācija, burāšana, smaiļošana, putnu, zvēru, spāru vērošana, slidošana, slēpošana u. c.		Potenciāli – jaunas dabas takas, ogošana, sēņošana, augu, putnu, zvēru iepazīšana.	Potenciāli – dabas takas, augu un to izmantošanas iespēju iepazīšana u. c.	Potenciāli – skatu vietas, skatu torņi, dabas takas u. c.	Potenciāli – jaunas dabas takas, distanču slēpošana, ainavu vērošana u. c.	Potenciāli – dabas izziņa, putnu un zvēru vērošana u. c.	

Velo maršruti, pārgājienu maršruti, ekskursijas

4. attēls

Esošo tūrisma produktu piemēri un identificētās vēstures un kultūras tūrisma produktu nišas atbilstoši pieejamiem resursiem.

Senvēsture	Latgaļu kultūra viduslaikos	Vācu laiki	Poļu laiki	Cariskā Krievija	Latvijas brīvvalsts laiks	Padomju laiki
Mēness akmens kalendārs, kultakmeņi, melnā pirts, taču tūristiem tā pieejama tikai atsevišķās parka vietās.	Pilskalni.	Mākoņkalna pilsdrupas.	Katoļu baznīcas, taču jāveicina to pieejamība tūristiem.	Lūznavas muižas ekskursija, sanatorija „Rāzna”, Zosnas muiža, dievnamī.		Padomju laiku tehnikas apskate.

Pūdņiku skūla, melnā keramika Akminīšos Latgales rikšotāji „Rudo kumeļu pauguros”, Andrupenes lauku sēta

Kā redzams 3. un 4. attēlā, Rāznas nacionālais parks ir bagāts ar dabas un kultūras resursiem, taču tūrisma piedāvājumā iekļauta neliela daļa no tiem. Tas paver plašas attīstības iespējas nākotnē.

Secinājumi

Rāznas nacionālais parks ar 700 gultasvietām, ērtu pieejamību, pievilcīgām dabas un kultūras piesaistēm un aktīviem uzņēmējiem atbilst vienotam tūrisma galamērķim. Tomēr vienotas tirgvedības, pārvaldes un identitātes ziņā galamērķis ir fragmentēts. Plāna izstrādes laikā veikta ceļotāju aptauja parādīja, ka lielākā ceļotāju daļa spēj šo galamērķi identificēt kā vienotu. To veicina arī Dabas aizsardzības pārvaldes aktivitātes. Tomēr parka atpazīstamība joprojām ir vāja, lai arī tā strauji kāpinājusies tieši plāna izstrādes laikā – īpaši globālajā tīmeklī. Arī uzņēmēju un pašvaldību savstarpējā sadarbība joprojām pārāk ietekmējas no administratīvā dalījuma un attāluma līdz

novadu centriem.

Kā rāda aptaujas rezultāti, ceļotāji kopumā ir apmierināti ar parka tūrisma piedāvājumu. Mutvārdu reklāmas indekss, kurš raksturo iespējamību, ka šo galamērķi ceļotāji ieteiks arī saviem draugiem un radiem, ir +42,6 (no iespējamiem -100 līdz +100). Pēc šī skaitļa var prognozēt, ka kopumā galamērķis savā attīstības ciklā ir sākuma stadijā un ilgtermiņā gaidāma galamērķa izaugsme un apmeklētāju plūsmas pieaugums.

Izmantojot pozitīvo pašvaldību, Dabas aizsardzības pārvaldes un uzņēmēju noskaņojumu turpmākai sadarbībai, Rāznas nacionālo parku iespējams veidot par vienotu, unikālu,

veiksmīgu, ilgtspējīgu un labi apsaimniekotu tūrisma galamērķi ar daudzveidīgu piedāvājumu. Jau šobrīd parka teritorijā ir uzsāktas vairākas tūrisma piedāvājuma daudzveidošanas aktivitātes. Parka uzņēmēji ir sākuši darbu pie vecticībnieku amatniecības un Latgales senvēstures muzeja – autentiskas Latgaļu koka pils – izveides. Dabas aizsardzības pārvalde – pie skatu torņa izbūves Lielajā Liepukalnā. Dagdas pašvaldība sākusi Jaundomes muižas rekonstrukciju, izstāžu zāles ierīkošanu un muižas parka atjaunošanu. Rēzeknes novada dome lolo ieceri konservēt Volkenbergas pils vairogmūri, uzlabot Mākoņkalna pieejamību un tā vēstures izziņu. ●

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA ATTĪSTĪBAS VĪZIJA

1 **Podnieka Evalda Vasilevska cepla atvēršana.**
(Foto: Andris Klepers)

3 **Skats pār Ežezeru.**
(Foto: Juris Smaļinskis)

6 **Kokgriezumiem rotāta ēka Lipuškos.**
(Foto: Daiga Brakmane)

8 **„Pūdniku skūlas” podnieks Ibmārs Vecelis.**
(Foto: Uldis Muzikants)

Tūrisma attīstības vīzija raksturo vēlamo parka attīstības virzienu. Tā apraksta ideālo stāvokli uz ko tiekties un ko sasniegt tuvākā vai tālākā nākonē.

1. RĀZNAS NACIONĀLAIS PARKS ir reāls Latgales identitātes iemiesojums. Tas ir Baltijas mēroga dabas, kultūras, izziņas un aktīvā tūrisma galamērķis ar kvalitatīvu un apsaimniekotu vides, tūrisma un sociālo infrastruktūru, pievilcīgām un tikai šai vietai raksturīgām tūristu piesaistēm, daudzveidīgu un kvalitatīvu tūrisma produktu piedāvājumu, veiksmīgiem tūrisma uzņēmējiem un ar dzīvi apmierinātiem, par teritoriju lepnīem iedzīvotājiem, kuri iesaistās tūrisma piedāvājuma veidošanā un gūst no tā ekonomisku labumu.

2. RĀZNAS EZERS, EŽEZERS UN CITI PARKA EZERI PIEDĀVĀ DAUDZVEIDĪGAS ATPŪTAS IESPĒJAS gan parka iedzīvotājiem, gan tuvākiem un tālākiem viesiem. Atpūtnieku ērtībām ezeru smilšainajās pludmalēs ierīkotas ērtas sauļošanās vietas un drošas peldvietas, citviet – labiekārtotas atpūtas vietas, laivu piestātnes un laivu nomas vietas. Saistoša ir nesteidzīga ekskursija ar kuterīti gar Rāznas ezera līčiem un salām vai izbraukums ar jahtu, vējadēli vai katamarānu pa gludo ezera spoguļi. Piemērotos apstākļos pieejamas arī netradicionālas aktivitātes – pārgājieni ar sniega kurpēm, braucieni zirgu pajūgā, „zirgu skijorings” vai distanču slēpošana pa aizsalušo ezeru ledu. Uz Rāznas ezera ik gadu tiek rīkotas zemledus makšķerēšanas sacensības. Īpašs piedāvājums – līdzdalība ziemas un vasaras zvejā, zivju iegāde un tradicionāli pagatavotu zivju degustācija. Zvejniecības tradīcijas var iepazīt Ezera muzejā, kur saistošā un interaktīvā veidā stāstīts par seniem zvejas, makšķerēšanas un zivju pagatavošanas paņēmieniem. Nelielu un līčiem bagātu ezeru krastos netrūkst arī klusas atpūtas un netraucētas dabas vērošanas iespēju.

3. ĪPAŠI IZCELTA IR PAUGURAINĀ ZILO EZERU ZEMES AINAVA.

Gleznainākajās skatu vietās ierīkoti skatu laukumi, atpūtas vietas, uzstādīti skatu torņi un skatu platformas. No vienas skatu vietas pie nākamās ceļotājus aicina labiekārtots taku tīkls. Harmoniskās parka ainavas iespējams baudīt arī no putna lidojuma, pārlidojot teritoriju ar paraplānu. Ziemā taku maršrutos ierīkotas distanču slēpošanas trases.

4. PARKA DABAS BAGĀTĪBAS VAR IEPAZĪT, IZSTAIGĀJOT TĀ DABAS TAKAS vai dodoties kādā no parka augu, putnu, kukaiņu vai zvēru vērošanas tūrēm. Zosnas, Kaunatas ezeros, Andrupenes pagasta Bižas ezerā, Ežezērā un Rāznas ezera Zosnas vai Dukstīgala līcī ierīkota atbilstoša putnu

2 **Rāznas ezera piekraste Asticos.**
(Foto: Baiba Strazdiņa)

6 **Latgales muzikanti.**
(Foto: Uldis Muzikants)

7 **Bļižņevas vecicībnieku lūgšanu nams.**
(Foto: Juris Smaļinskis)

9 **Latgales rikšotājs.**
(Foto: Daiga Brakmane)

Vērtulovas Svētās Dievmātes piedzimšanas
pareizticīgo baznīca.
(Foto: Daiga Brakmane)

7

vērošanas infrastruktūra. Lai netraucētu putnu mieru, tajos netiek organizētas trokšņainas aktivitātes.

5. LATGALIEŠU VALODA TIEK IZMANTOTA TŪRISMA PRODUKTU UN MARŠRUTU NOSAUKUMOS,

ēdienkartēs, mājvārdos, suvenīros un gidu pakalpojumos. Izveidotas latgaliešu viesmīlības tradīcijas ir kļuvušas par profesionālu standartu ikvienā viesu apkalpošanas vietā. Kļockas, gulbišņiki, asuškas, krupniks, golupci, pancaks ar cimusu ir populāri ēdieni viesiem piedāvātajās ēdienkartēs. Aizmirstas nav arī parka ezera zivis. Šmakovka – augstā kvalitātē un lieliskā garšā, dažādu izejvielu gatavota – tiek likta galdā katrā sādžā. Izturīgākajiem viesiem tiek piedāvāta īpašā Šmakovkas tūre ar jestrū večerinku tās noslēgumā. Latgaļu lauku muzikanti dzirdami arī zaļumballēs, kurās gaidīti ir arī parka viesi. Īpašās reizēs arī apkārtnes krodziņos skan ermoņika, garmoška, cītara, vijole un bungas, bubins, ērkulis, trīsstūris un tridekšnis. Muzicēšanā neiztikt arī bez trokšņu taisīšanas priekšmetiem: beņķa, karotēm, veļas dēļa un veļas rullējamās vāles.

6. TRADICIONĀLĀ LATGALES SĀDŽU AINAVA

un dekoratīvā koka arhitektūra tiek augstu vērtēta ne tikai Latgales viesu, bet arī parka iedzīvotāju vidū. Parka ainavā iezīmējas ļoti saglabātas koka gulbūves ar bagātīgi dekorētu fasādes dēļu apdari, logu aizvirtnēm, raksturīgu krāsojumu, ēku izvietojumu, dārziem un māju krucifiksiem. Neiztrūkstošā parka iezīme ir melnās dūmu pirtis. Īpaši maršruti ved pa izcilākajām tradicionālās apbūves vietām, stāstot par dažādu kultūru un laiku ietekmi arhitektūrā. Raksturīgāko ielu un nozīmīgāko ēku apraksti ir iekļauti īpašā tūrisma ceļvedī.

**7. LATGALIEŠI IR LEPNI
AR PLAŠĀ RELIĢIJU SPEKTRA
SADŽĪVOŠANU.** Dievnami – katrs ar savu auru un vēsturi – ir ļoti apsaimniekoti un izcelti parka ainavā. Brīvdienās un svētku dienās to iekštelpu apskate iespējama arī nejaušiem apmeklētājiem. Īpaši izcelts krievu vecticībnieku kultūras mantojums. Vecticībnieku vēsturi, tradīcijas un reliģiju tuvāk var iepazīt vecticībnieku amatniecības brīvdabas muzejā. Krucifiksi un vecās kapsētas, kas liecina par daudzajām tautām, kas dzīvojušas Latgales teritorijā un atstājušas savu ietekmi tās kultūras mantojumā, tiek izcelta kā liela Latgales vērtība.

8. LATGALES AMATNIEKI UN PODNIĒKU DIENAS

ir slavenas ne tikai Latvijā, bet arī ārpus Latvijas robežām. Par īpašiem svētkiem izvērsas katrs mākslinieku plenēra „Akminiši” noslēgums un katra podnieku cepļa kurināšanas un atvēršanas reize. Podnieku darbu aplūkošana un iegāde iespējama ▶

9

*Pēc veiksmīgas izjādes.
(Foto: Uldis Muzikants)*

ne tikai darbnīcu apmeklējuma laikā, bet arī tirdziņos, suvenīru tirdzniecības vietās un tūrisma informācijas centros.

9. VĒSTURISKI IZKOPTĀ LATGALES RIKŠOTĀJU ŠĶIRNE

ir atjaunota un pilnā mērā iemieso latgalešu temperamentu. Rikšotāju sacīkstes notiek gan speciāli ierīkotos laukumos, gan ziemās uz aizsalušo ezeru ledus. „Tautas draivīga” jeb pajūgu un kamanu vadīšanas sacīkstes ierindoja starp apmeklētāju iecienītākajiem parka pasākumiem. To rīkošanā iesaistās ne tikai „Latgales rikšotājs” aktivisti, bet arī tūrisma informācijas sniedzēji, pašvaldības un uzņēmēji. Populāri ir daudzveidīgie izjāžu piedāvājumi un izbraucieni Latgalei raksturīgā vienjūgā, divjūgā vai trijjūgā. Unikāls parka piedāvājums ir nesteidzīgs ceļojums zirga pajūgos. Tā ietvaros no viena apskates objekta pie nākamā var nonākt katreiz citā zirgu pajūgā. Sniegotās ziemās saistošs ir brauciens zirgu vilktās kamanās. Pasākaino braucienu var noslēgt ar siltu dzērienu, maltīti vai melnās pirts apmeklējumu. Īpaši piedāvājumi ir sagatavoti dažādu godu reizēm.

10. RĀZNAS NACIONĀLAIS PARKS IR VIETA, KUR IZZINĀT LATGALES SENVĒSTURI.

Mākoņkalns zināms ne tikai kā vieta, no kuras pavēras brīnišķīgs skats uz Rāznes ezeru. Tas nes arī izziņu par viduslaiku pili, kas reiz slējusies tā virsotnē. No skatu platformas pilskalna virsotnē var aplūkot ne tikai apkārtnes ainavas, bet arī pārskatīt no krūmiem atbrīvoto pils fortifikācijas veidojumu kopskatu. Informācijas stendi paugura virsotnē stāsta par pils ēku un tās nocietinājumu nozīmi, veidolu un izvietojumu. Labāku priekšstatu par tā laika dzīvi pili var gūt Latgales senvēstures brīvdabas muzejā Andrupenes pagastā, kur no jauna uzcelta autentiska Latgaļu pils. Latgalešu pirms-kristietības kultūras tradīcijas var izziņāt gan Litauniekos, gan zinoša gida pavadībā izstaigājot kādu no dabas takām, kas ierīkota seno kulta vietu un pilskalnu apskatei.

**11. RĀZNAS NACIONĀLĀ
PARKA MUIŽAS** ir pievilcīgi tūrisma objekti ar daudzveidīgu piedāvājumu. Saglabājot muižu vēsturisko auru, tajās ierīkoti informācijas centri, izstāžu zāles, muzeji, kafejnīcas, tautas vai viesu nami. Senie muižu parki sniedz klusas, ērtas un mierīgas atpūtas un pastaigu iespējas. Apmeklētāju iecienīta ir Lūznavas, Zosnas, Veczosnas un Jaundomes muižu iepazīšanas tūre, kuras laikā ļaurs sajst muižu vēsturisko auru.

**12. RĀZNAS NACIONĀLAIS
PARKS SEVI POZICIONĒ KĀ
ILGTSPĒJĪGU UN UZ NĀKOTNES
ATTĪSTĪBU VĒRSTU TERITORIJU**

– te izmanto vēja, saules un zemes

Latgales keramika.
(Foto: Uldis Muzikants)

enerģiju. Apmeklētāji pārvietojas ar videi draudzīgiem transporta līdzekļiem – velosipēdiem, zirgiem, kājām, ar airiem, burām vai elektromotoru aprīkotām laivām un elektromobilijem. Publiskā infrastruktūra tiek maksimāli veidota tā, lai tā būtu piemērota ģimenēm ar maziem bērniem un cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

13. PARKA TERITORIJĀ IR IZVEIDOTS MODERNS UN INTERAKTĪVS APMEKLĒTĀJU CENTRS, kas kalpo par tā iepazīšanas sākuma punktu. Tajā var iegūt plašu informāciju par dabas un kultūras vērtībām un to iepazīšanas iespējām. Centrā izveidotas uz modernām tehnoloģijām balstītas dabas un kultūras vērtības interpretējošas ekspozīcijas. Apmeklētāju centrā darbojas neliela kafējnīca, suvenīru un amatnieku izstrādājumu tirgotava un semināru zāle. Te iespējams rezervēt naktsmītņi, maltīti vai Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustāciju, nolīgt gidu, iegādāties kvalitatīvas tūrisma kartes, ceļvežus un informācijas materiālus, vienoties par velosipēdu, laivu nomu vai vietu kādā no parka dabas un kultūras mantojumu iepazīšanas tūrēm, ko iespējams veikt gan savā gaitā, gan organizatoru piedāvātā elektromobilī vai zirgu pajūgā. Tūru organizēšanā iesaistās daudzi uzņēmēji, piedāvājot maltītes vai produktus maltītes pagatavošanai, transporta un gida pakalpojumus.

14. NEVALSTISKĀ ORGANIZĀCIJA, kas nodrošina publiskā, privātā partnerībā izveidotā un uzturētā apmeklētāju centra darbu, rūpējas par galamērķa mārketingu, klientu piesaisti, parka interneta vietnes izveidi un uzturēšanu, pasākumu rīkošanu, jaunu tūrisma piedāvājumu sagatavošanu un sadarbību ar tūrisma aģentūrām. Īpaša vērība tiek pievērsta tūrisma veicināšanas aktivitātēm e-vidē, kas balstītas uz plašu video materiālu lietošanu, viedtālrunu tehnoloģiju iesaisti un aktuālo tīmekļa rīku izmantošanu. Daļa ienākumu, kas gūti no tūrisma, tiek izmantoti parka labiekārtošanā, uzturēšanā un negatīvo apmeklētāju ietekmju izpētē un to novēršanā. Visi, kas ieinteresēti parka tūrisma attīstībā, reizi gadā tiekas, lai apspriestu iepriekšējā gada pieredzi un lemtu par nākamajā gadā darāmo.

15. PAŠVALDĪBAS IR IZPRA-TUŠAS TŪRISMA GALAMĒRĶA BŪTĪBU un popularizē Rāznas nacionālo parku kā galveno reģiona piesaisti, kam piekļautas arī ārpus parka esošās tūristu piesaistes. Augusi galamērķa konkurētspēja Latvijas un Baltijas tirgū. Piesaistīta stabila ārvalstu tūristu plūsma no Krievijas, Baltkrievijas, Vācijas, Polijas un citiem prioritārajiem Latvijas tūrisma mērķtirgiem. ●

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA ATTĪSTĪBAS MĒRĶI

Lai tuvotos Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības vīzijā minētajam nākotnes redzējumam, tūrisma attīstības plānā izvirzīti vairāki mērķi, ko sasniegt tuvāko desmit gadu laikā.

- 1 Nodrošināta Rāznas nacionālā parka dabas, kultūras un ainavisko vērtību saglabāšana un sekmēts to vērtību pieaugums ilgtermiņā.
- 2 Mērķtiecīga sadarbība starp tūrisma sektorā iesaistītajām pusēm nodrošina Rāznas nacionālā parka kā vienota tūrisma galamērķa attīstību.
- 3 Rāznas nacionālajā parkā pieejams daudzveidīgs un kvalitatīvs, nacionālo parku un Latgales reģionu reprezentējošs, autentisks

tūrisma piedāvājums.

- 4 Pilnveidota tūrisma atbalstošā infrastruktūra.
- 5 Rāznas nacionālā parka tūristu piesaistes vietās pieejama aktuāla un labi interpretēta tūrisma informācija.
- 6 Rāznas nacionālais parks kā tūrisma galamērķis mērķtiecīgi tiek virzīts Latvijas un Baltijas tūrisma tīrū ar akcentu uz integrētu mārketinga komunikācijas pieeju.

- 7 Rāznas nacionālā parka tūrisma pakalpojumu sniedzēji ir konkurētspējīgi ar citu Latvijas reģionu piedāvājumu, īpaši izceļot latgaliešu viesmīlības tradīciju standartus.
- 8 Pilnveidota Rāznas nacionālā parka izpēte, īstenota mērķtiecīga un regulāra ar tūrisma attīstību saistīto datu vākšana.
- 9 Nodrošināta regulāra tūrisma resursu, tūrisma infrastruktūras un tūrisma ietekmju uzraudzība.

1 Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana

● Lai saglabātu Rāznas nacionālā parka dabas vērtības un Latgalei raksturīgo ainavu, nepieciešams realizēt tā dabas aizsardzības un ainavu ekoloģiskajā plānā norādītos dabas vērtību saglabāšanas, vides kvalitātes un ainavu estētisko vērtību pieauguma pasākumus.

● Lai parka ezeri tā iedzīvotājus un viesus varētu priecēt ar zivīm bagātiem lomiem, jānodrošina regulāra parka ezeru apsaimniekošana un to zivju resursu atjaunošana.

● Lai mazinātu negatīvo ietekmi uz nacionālā parka dabas un kultūras vērtībām, apmeklētāju iecienītajos apskates objektos, atpūtas vietās, peldvietās un laivu ielaišanas vietās jāpilnveido tūrisma, izziņas un atpūtas infrastruktūra. Vietās, kur nepieciešams, jāuzstāda atkritumu urnas, tualetes, soliņi, informācijas stendi un norādes, jāierīko kāpnes, laipas un stāvlaukumi vai ceļa paplašinājumi automašīnu novietošanai. Prioritāri labiekārtojamās vietas un minimālās to labiekārtojuma prasības norādītas tūrisma attīstības plāna pilnajā versijā.

● Lai mazinātu apmeklētāju ietekmi uz Ežezera salām, Ežezērā jānodrošina laivu ielaišanas un izcelšanas vietu labiekārtošana. Maršruta aprakstā un informācijas stendos jānorāda salas, kurās atpūtas vietu un apmetņu ierīkošana nav pieļaujama.

● Lai uzlabotu parka iedzīvotāju un sabiedrības izpratni par dabas un kultūras vērtībām un to aizsardzības nepieciešamību, jāuzlabo vietējo iedzīvotāju, ceļotāju un tūrisma uzņēmēju informētība. To iespējams panākt, izdodot informatīvus materiālus, organizējot izglītojošus seminārus, popularizējot vīdē draudzīgas ceļošanas un saimniekošanas principus un akcentējot „labos” dabas un kultūras mantojuma izmantošanas piemērus.

● Lai akcentētu Rāznas nacionālā parka savdabību citu nacionālo parku vidū, tūrisma produktus nosaukumos, maršrutos, ēdienkartēs, suvenīros, tūristu gidu un pavadonu sniegtajos pakalpojumos, kā arī visa veida informācijas nesējos jāizmanto latgaliešu tematika: valoda, teikas, leģendas, nostāsti, raksturīgās zīmes un ornamentī, tautas tērpu krāsas un tamlīdzīgi

elementi. Uzsverot, akcentējot un popularizējot kultūras vērtības, arī tūrisma nozare var veicināt to saglabāšanu.

● Lai informācija par pasākumiem, kuru laikā iepazīt latgaliešu svētku svinēšanas tradīcijas, nonāktu līdz parka viesiem, savlaicīgi jāizstrādā ar apkārtnējam pašvaldībām koordinēts ikgadējs pasākumu plāns, jānodrošina regulāra tā aktualizēšana un pieejamība un jāuzlabo pasākumu publicitāte atbilstoši pasākumu mērķauditorijām un to sasniegšanas komunikācijas kanāliem. Jāveicina resursiem vai tradīcijām atbilstošu jaunu svētku un festivālu iedzīvināšana, īpaši pavasara, rudens un ziemas sezonā.

● Lai veicinātu vēsturiskā dzīvesveida liecību un arhitektūras tradīciju saglabāšanu, jāveido jauni muzeji, interaktīvas novadpētniecības ekspozīcijas un apskates saimniecības, kur gūt nepastarpinātu pieredzi, iesaistīties un līdzdarboties.

● Lai veicinātu Latgalei raksturīgo apbūves un arhitektūras tradīciju saglabāšanu, jāizstrādā tradicionālās apbūves vadlīnijas (ēku izvietojums, apdares materiāli, krāsu risinājums, jumtu segumi, dekoratīvie elementi, žogi), jāgatavo informatīvi materiāli ēku īpašniekiem ar praktiskiem padomiem par kultūrvēsturisko ēku labošanu, uzturēšanu un siltināšanu, jāveicina namdaru aroda saglabāšana (apmācības, meistarklases u. c.).

● Lai nodrošinātu kultūras pieminekļu saglabāšanu, jānodrošina regulāra parka dievnamu, muižu ēku un to parku apsaimniekošana. Mākoņkalna kultūrvēsturiskās nozīmes saglabāšanai un akcentēšanai nepieciešams realizēt Mākoņkalna pilskalna saglabāšanas un attīstības koncepcijā norādītos vairogmūra konservācijas un pilskalna vēsturisko liecību saglabāšanas darbus.

2 Sadarbības uzlabošana tūrisma piedāvājuma pilnveidošanai

● Lai Rāznas nacionālo parku veidotu par vienotu un konkurētspējīgu galamērķi, būtiski jāuzlabo tūrisma uzņēmēju, nevalstisko organizāciju, pašvaldību, Dabas aizsardzības pārvaldes un akadēmisko spēku sadarbība. Visvieglāk to panākt, izveidojot jaunu vai aktivizējot esošas nevalstiskās organizācijas,

piemēram, pagastu apvienības „Rāzna”, darbību. Uzņēmējiem, pašvaldību un tūrisma informācijas centru darbiniekiem aktīvi jāiesaistās biedrības darbā.

● Lai uzlabotu uzņēmēju, lauksaimnieku un amatnieku sadarbību kopīgu piedāvājumu veidošanā, jāveicina to neformālā sadarbība, jāorganizē regulāras informācijas dienas un pieredzes apmaiņas braucieni, kuru laikā rast jaunus sadarbības partnerus un jaunus uzņēmējdarbības attīstības idejas.

● Tūrisma uzņēmējiem jāveido saistīti piedāvājumi, maršruti un kopīgi tūrisma piedāvājumi, lai novērstu esošo izolētību un piedāvājuma fragmentētāšanu. Tas visupirms balstāms uz savstarpējo uzticēšanos un līdzīgām mērķauditorijām. Sadarbības iespējas jārod arī tieši konkurējošiem uzņēmumiem. Parka administratīvā robeža vai novada piederība nevar būt ierobežojošais kritērijs.

● Tūrisma pakalpojumu sniegšanas vietās jāveicina vietējo amatnieku izstrādājumu un Rāznas nacionālajā parkā audzētas un ražotas produkcijas noiets. Parka iedzīvotāji, kuriem nacionālais parks ir ne tikai dzīves vieta, bet arī ienākumu gūšanas avots, būs vairāk ieinteresēti teritorijas vērtību saglabāšanā. Parks zaudēs savu kultūras vērtību, ja tajā nebūs ieinteresētu, dzīvesgudru un tradīcijas pārmantot spējīgu iedzīvotāju.

3 Tūrisma piedāvājuma pilnveidošana

● Lai pilnvērtīgāk izmantotu bagātos parka ūdens resursus, parka ezeros jāizstrādā ūdens tūrisma maršruti un jāveic to labiekārtošana, jāierīko papildus laivu nomas punkti un laivu piestātnes. Lamašos, Tilišos, Malukštā un Ezerniekos jāierīko valsts nozīmes peldvietu prasībām atbilstošas peldvietas. Rāznas un citu ezeru krastos jāierīko jaunas atpūtas vietas un jāpilnveido esošo atpūtas vietu labiekārtojums.

● Akcentējot ezeru zvejniecības tradīcijas, jāizstrādā tūrisma piedāvājumi, kuros iekļauti izbraucieni ar zvejnieku laivām, līdzdalība ziemas un vasaras zvejā, nozvejoto zivju pagatavošana un degustācija. Parka ezeru zivju ēdieni jāiekļauj ēdināšanas uzņēmumu ēdienkartēs. Lai popularizētu ezera zvejniecības tradīcijas, jāiedzīcina zvejnieku

svētku svinēšanas tradīcija, jāierīko Ezeru muzejs jāsagatavo izglītojoši materiāli par ezera zvejniecības tradīcijām un parka tūrisma piedāvājumā iekļautajiem ezeru zvejniecības elementiem.

- Lai parka ainava kļūtu par vienu no galvenajām tūristu piesaistēm, gleznainākajās skatu vietās jāierīko skatu laukumi, skatu torņi un skatu platformas. To tuvumā – jāizbūvē stāvlaukumi vai ceļu paplašinājumi automašīnu novietošanai. Prioritāri skatu torņu būvniecību nepieciešams veikt Lielajā Liepukalnā un Ežezera apkārtnē. Ainaviskākajās parka daļās jāierīko dabas takas un pārgājienu maršruti. Gleznainākos parka ceļus jāiekļauj velo un auto tūrisma maršrutos. Vizuāli augstvērtīgākie skatu punkti, gleznainākie ceļi un labiekārtotās ainavu vērošanas vietas jānorāda tūrisma informācijas materiālos.

- Lai augu un dzīvnieku valsts iepazīšana kļūtu par saistošu vides izziņas elementu, nepieciešams izstrādāt zvēru, putnu, tauriņu, spāru un augu iepazīšanas piedāvājumus. Lai uzlabotu putnu vērošanas iespējas, Rāznes ezera Zosnas, Dukstigala līcī vai Andrupenes pagasta Bižas ezera krastā jāizbūvē putnu vērošanas tornis. Lai popularizētu parka augu un dzīvnieku valsts iepazīšanas piedāvājumus, jāorganizē ikgadējas putnu dienas, putnu, spāru, tauriņu un augu vērošanas sacensības un jāsagatavo labi interpretēti dzīvnieku vērošanas un dabas izziņas piedāvājumu apraksti.

- Lai Rāznes nacionālais parks kļūtu par iecienītu pastaigu un pārgājienu vietu, nepieciešams pilnveidot dabas taku, pastaigu un pārgājienu maršrutu tīklojumu – esošās takas jāsavieno vienotā tīklā, jāizstrādā jauni pastaigu un pārgājienu maršruti, jānodrošina jaunizveidoto taku labiekārtošana. Sniegotās ziemās dabas taku un pārgājienu maršrutos tam piemērotās vietās ierīkojamas distanču slēpošanas trases.

- Lai Rāznes nacionālais parks kļūtu par iecienītu velo tūrisma vietu, nepieciešams pilnveidot velo maršrutu tīklojumu – esošie maršruti jāsaista vienotā tīklā, jāizstrādā jauns maršruts, kas parka maršrutus savieno ar Rēzeknes dzelzceļa staciju, jānodrošina jaunizveidoto maršrutu labiekārtošana, jāpilnveido velo nomas iespējas, jānodrošina velo servisa vai transporta pakalpojumi. Riteņbraucēju drošības uzlabošanai gar valsts pirmās šķiras autoceļiem jāierīko velo celiņi. Pie maršrutos ietvertajiem apskates objektiem un pakalpojumu sniegšanas vietām jāuztāda velo statīvi.

- Akcentējot Latgales zirgkopības tradīcijas, jāpilnveido tūrisma piedāvājumu klāsts, kuros iekļauti zirgkopības tradīciju elementi – jāuzlabo esošo piedāvājumu reklāma, piedāvājumu veidošanā jāiesaista iespējami vairāk pajūgu īpašnieki, jāsagatavo tūrisma piedāvājums „Ceļojums pa Rāznes nacionālo parku zirga pajūgā”, jāierīko pajūgu skriešanās un pajūgu vadīšanas sacensību laukumi, jāorganizē ikgadējas ziemas un vasaras kamanu un pajūgu vadīšanas sacensības, jāsagatavo saistoši Latgales zirgkopības tradīciju un ar tām saistīto tūrisma piedāvājumu apraksti.

- Lai izceltu unikālo Latgales kulināro mantojumu, viesu ēdināšanas piedāvājumā un ēdināšanas uzņēmumu ēdienkartēs daudz plašāk jāiekļauj reģionam raksturīgi ēdieni. Jāpilnveido ēdienu degustācijas, gatavošanas apmācības un kulināro tradīciju iepazīšanas

piedāvājums.

- Lai radītu priekšstatu par lauku dzīvi Latgalē, jāveido jauni tūrisma piedāvājumi, kuros iekļauta tradicionālo amatu, lauku darbu un lauksaimniecības produkcijas ražošanas demonstrēšana, aktīva līdzdarbošanās iespēja, izaudzētās un sarazotās produkcijas degustācija.

- Lai pilnīgāk izmantotu dabas dziedniecības iespējas, jāpilnveido esošie un jāsagatavo jauni dziedniecības tūrisma piedāvājumi – rehabilitācijas programmas, pirts rituāli, pērsšanās procedūras melnajā pirtī, sulu un veselību stiprinošu zāļu tēju kūres u. tml. Melnā pirts īpaši atbilst nesteidzīgas atpūtas koncepcijai, kas izvirzīta par vienu no Latvijas tūrisma attīstības prioritātēm.

- Lai dotu iespēju tūristiem daudzpusīgāk iepazīt Latgales muižniecības un reliģisko mantojumu, nepieciešams izstrādāt muižu un dažādu konfesiju dievnamu iepazīšanas piedāvājumus, ietverot to iekštelpu apskates iespējas.

- Lai pilnveidotu apskates objektu klāstu un uzlabotu dabas un kultūras vērtību izziņas iespējas, jāturpina apskatei piemērotu objektu labiekārtošana. Lai arheoloģijas pieminekļus pilnvērtīgi iekļautu tūrisma piedāvājumā kā šāda tipa objektus, to labiekārtošanas projektā izstrādē jāiesaista arheologi un ainavu arhitekti. Vietās, kur tas nav pretrunā ar dabas aizsardzības prasībām, arheoloģijas pieminekļu labiekārtojumā jāietver atsevišķi pieminekļu rekonstrukcijas elementi.

- Lai daudzveidotu parka tūristu piesaistu klāstu, tūrisma piedāvājumu veidošanā jāizmanto tie elementi, kas uzņēmēju un viesu vidū visbiežāk tiek akcentēti kā parka vērtības – kļusums, miers, mazskarta daba, svaigs gaiss. Jāsagatavo sēņošanas, ogošanas un zāļu tēju lasīšanas piedāvājumi, kuros ietverti apmācību elementi un aktīva līdzdarbošanās iespēja (atpazīšana, pagatavošana, pielietošana). Jāmeklē jaunas radošas iespējas PSRS mantojuma izmantošanai (kolhozs, ferma, veikals u. c.).

4 Tūrisma atbalstošās infrastruktūras pilnveidošana

- Lai ceļotāji parka teritorijā justos gaidīti, jāuzlabo grants un smilšu ceļu segumu kvalitāte. Pie pakalpojumu sniegšanas vietām, apskates objektiem, skatu vietām un ezeriem jāierīko stāvlaukumi vai ceļa paplašinājumi automašīnu novietošanai.

- Nozīmīgākajās apmeklētāju pulcēšanās vietās (TIC un muzeji) jāierīko publiski pieejami interneta pieejas punkti. Jānodrošina kvalitatīvi interneta pakalpojumi teritorijas uzņēmējiem.

- Tūrisma objektu labiekārtošanā iespēju robežās jāizmanto visiem pieejamas vides standartiem.

- Jāuzlabo ēdināšanas pakalpojumu pieejamība. Nevienmērīga pieprasījuma gadījumā jāattīsta ēdināšanas piedāvājums, kas pēc iepriekšēja pasūtījuma pieejams ikvienam teritorijas apmeklētājam.

5 Tūrisma informācijas uzlabošana

- Lai teritorijas apmeklētāji būtu labi informēti par parka tūrisma piedāvājumu,

parka teritorijā nepieciešams izveidot daudzfunkcionālu RNP apmeklētāju un uzņēmējdarbības atbalsta centru un ierīkot jaunus tūrisma informācijas punktus (piemēram, muzejos).

- Jāuzlabo gidu, tūristu pavadoņu un aktīvās atpūtas veidu instruktoru pakalpojumu pieejamība – jāpiesaista jauni gidi un jāveicina esošo gidu tālākizglītošanās. Informācijai par gidu pakalpojumiem jābūt viegli pieejamai.

- Lai parka tūrisma objekti būtu labāk atpazīstami un parka viesi – informēti par apmeklēto vietu izmantošanas kārtību, tūristu piesaistes vietās (apskates objekti, pakalpojumu sniegšanas vietas, peldvietas, atpūtas vietas, laivu piestātnes, stāvvietas u. c.) jāuztāda trūkstošās norādes zīmes un informācijas stendi ar praktisku un izglītojošu informāciju. Norāžu un stendu noformējumā izmantojams Dabas aizsardzības pārvaldes izstrādātais „vienotais stils” un Rāznes nacionālā parka logo krāsas. Vietās, kur pajūgu un velo maršruti šķērso valsts 1. šķiras autoceļus, jāuztāda brīdinājuma zīmes vai ātruma ierobežojumi. Jānodrošina novecojušo vai bojāto stendu un norāžu aizvākšana vai to informācijas aktualizēšana.

6 Reklāmas iespēju pilnveidošana

- Lai uzlabotu Rāznes nacionālā parka reklāmas iespējas un lai potenciālajiem parka apmeklētājiem atvieglotu ceļojuma plānošanu nepieciešamās informācijas iegūvi, jāizveido vienota parka interneta vietne.

- Lai popularizētu Rāznes nacionālo parku kā vienotu galamērķi, jāizdod parka tūrisma ceļvedis un jāsagatavo aktuāli vienota stila tūrisma informācijas materiāli (bukleti, tūrisma piedāvājumu apraksti u. c.).

- Tūristu pulcēšanās vietās jāpiedāvā teritorijai raksturīgi suvenīri. Dabai draudzīgu un ilgtspējīgu produktu un pakalpojumu reklamēšanā jāizmanto parka simboli un logo.

- Lai apvienotu spēkus parka popularizēšanā, jāuzlabo sadarbība novadu TIC starpā (kopīgi tūrisma informācijas materiāli, sasaistītas tūrisma informācijas interneta vietnes, kopīgas aktivitātes). Jāuzlabo sadarbība ar masu medijiem (paziņojumi preseī, informācijas materiāli, „mediju braucieni”).

- Jāveido vienoti reklāmas materiāli, kas var būt vairāku uzņēmēju – tajā skaitā konkurējošu – kopdarbs. Šādā modelī jāpilnveido uzņēmumu pozicionēšana – savu stipro pušu izcelšana.

7 Tūrisma pakalpojumu sniedzēju konkurētspējas uzlabošana

- Lai nodrošinātu tūrisma pakalpojumu sniedzēju izaugsmi un paaugstinātu tūrisma sektorā strādājošo konkurētspēju, jāriko regulāras apmācības (tūrisma produktu veidošana, mārketingas, normatīvās prasības tūrisma uzņēmumu darbā), jānodrošina mūžizglītības pieejamība (valodu apmācība, vides gidu prasmju apgušana) un jāriko konkursi uzņēmējdarbības aktivitātes veicināšanai (labākais gada uzņēmējs, novatoriskākais tūrisma produkts u. c.).

- Lai nodrošinātu tūrisma pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, jārosina „Zaļā sertifikāta” un Latvijā izmantoto tūrisma mītnu kategorizācijas un kvalitātes vērtēšanas ▶

sistēmu ieviešana. Jāorganizē izglītojoši semināri par sertifikātu iegūšanas procedūru un to izmantošanas priekšrocībām. Apmeklētāju viedokļa izziņai jāizstrādā ceļotāju anketas, jāsekmē to aizpildīšana, jānodrošina to apkopšana un analīze.

- Jāizstrādā latgaliešu viesmīlības vadlīnijas, kas uz kopējā Latvijas fona būtu latviešu standarts ar + zīmi, jo latgalieši vienmēr bijuši viesmīlīgāki.
- Uzņēmējiem veicama savu tirgvedības stratēģiju izstrāde, kas ir pirmais solis konkurētspējas uzlabošanai ilgtermiņā.

8 Teritorijas izpētes uzlabošana un tūrisma arhīva veidošana

- Lai nodrošinātu iespēju veidot jaunus, tūrisma attīstības tendencēm atbilstošus piedāvājumus, jāveicina vecāko klašu skolnieku un studentu pētniecisko darbu izstrāde,

jāapkopo un jāpublisko informācija par Rāznas nacionālajā parkā un citviet veiktajiem tūrisma pētījumiem.

- Lai atvieglotu tūrisma informācijas materiālu sagatavošanu, jāveido Rāznas nacionālā parka fotogrāfiju datu bāze, jāapkopo un jāpublisko pētījumi par parka dabas un kultūras vērtībām.
- Lai atvieglotu turpmāku tūrisma attīstības plānošanu un tirgvedības stratēģiju attīstīšanu, jāveido Rāznas nacionālā parka tūrisma informācijas arhīvs – publikācijas, statistika u. tml.

9 Tūrisma plūsmas un ietekmes uzraudzība un negatīvo ietekmju novēršana

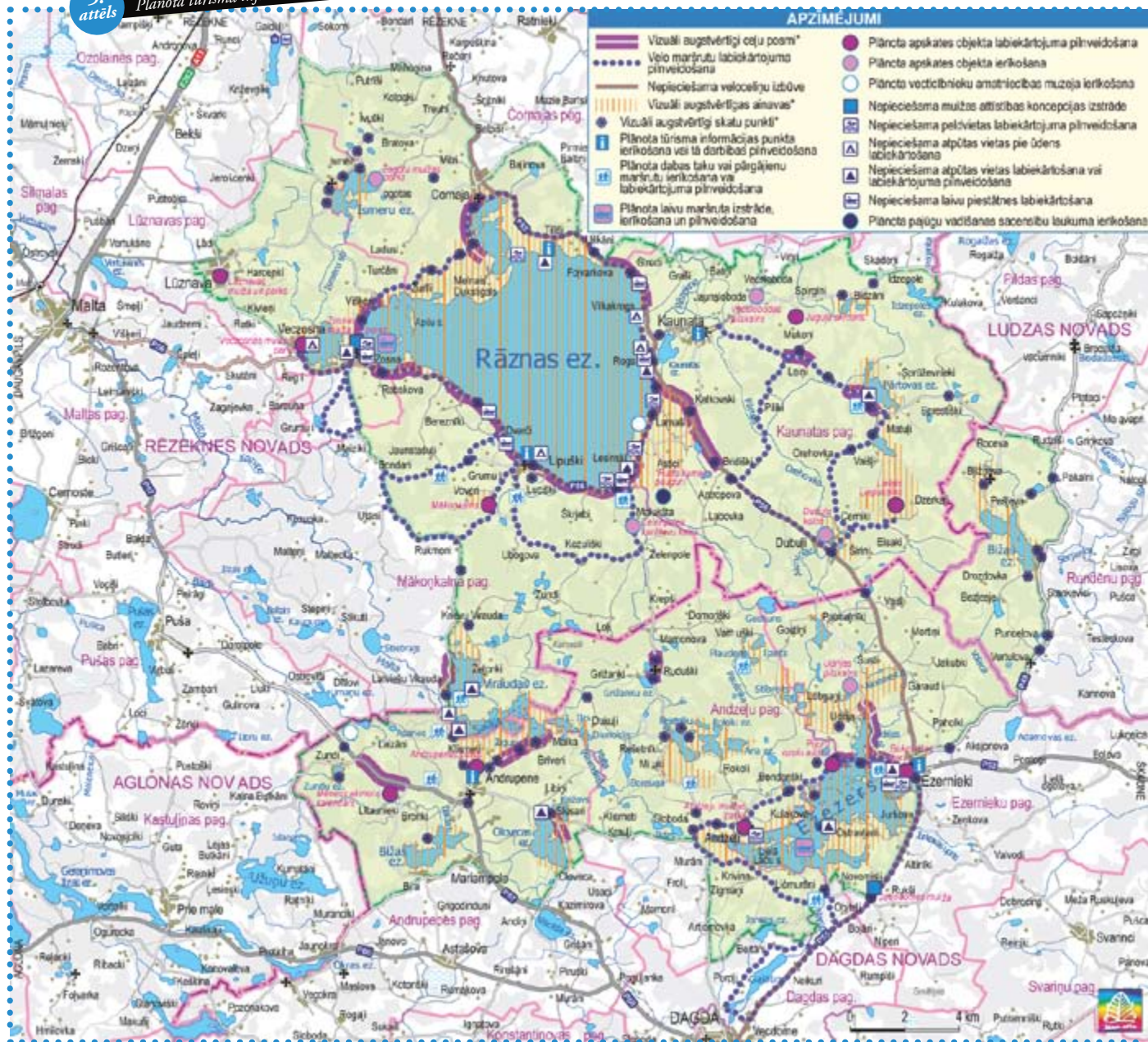
- Lai atvieglotu turpmāku tūrisma attīstības un labiekārtojuma plānošanu, nepieciešams ieviest vienotu apmeklētāju uzskaites sistēmu – tūrisma pakalpojumu sniegšanas

vietās veikt regulāru klientu uzskaiti, apskates objektos un tūrisma maršrutos – apmeklētāju klātienē uzskaites, noslogotākajos dabas objektos, kas netiek pastāvīgi to apsaimniekotāju uzraudzīti, uzstādīt elektronisko apmeklētāju uzskaites aparāturu.

- Lai radītu iespēju savlaicīgi konstatēt un novērst negatīvās apmeklētāju ietekmes, nepieciešams nodrošināt visu tūrisma iesaistīto resursu, tūrisma maršrutu un ierīkotās infrastruktūras uzraudzību. Nodrošināt ietekmes monitoringa datu apkopšanu, analīzi, publicēšanu un izstrādāt priekšlikumus konstatēto negatīvo ietekmju novēršanai.
- Lai saglabātu Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības iespējas ilgtermiņā, nodrošināt regulāru teritorijas apsaimniekošanu, tūrisma infrastruktūras atjaunošanu un apmeklētāju negatīvo ietekmju un seku novēršanu. ●

5. attēls

Plānotā tūrisma infrastruktūra.

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA VEIDOŠANAS PRINCIPI

Realizējot Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plānā minētos uzdevumus, jāpatur prātā šādi principi.

- Rāznas nacionālais parks jāveido par ilgtspējīgu tūrisma galamērķi, ko raksturo spēja palielināt ceļotāju tēriņus, nodrošināt tiem neaizmirstamu pieredzi un kvalitatīvus pakalpojumus, vienlaikus saglabājot dabas un kultūras resursus, palielinot pakalpojumu sniedzēju peļņu un uzlabojot vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļus (darba vietas, produkcijas noiets, sakārtota infrastruktūra u. tml.). Ilgtspējīgas attīstības principi jāietver ikvienā esošā un jaunā tūrisma piedāvājumā.

- Rāznas nacionālajā parkā nepieciešams attīstīt produktus ar augstu pievienoto vērtību un mazu tiešo dabas resursu patēriņu, t. i., produktus, kuru vērtību veido cilvēks ar savām zināšanām un profesionalitāti. Izglītoti vides gidi, tematiski pasākumi, dziedniecības un rehabilitācijas piedāvājums ir tikai daži piemēri. Produkti ar augstu pievienoto vērtību sniedz ne tikai lielāku finansiālo atdevi, bet arī paildzina teritorijā pavadīto laiku un palielina pieprasījumu pēc citiem pakalpojumiem (ēdināšana, naktsmītnes, veikali u. tml.). Īpaši svarīgi individuālus un augstas pievienotās vērtības produktus veidot ekoloģiski jutīgākajās

teritorijās. Vidi degradējošu aktivitāšu organizēšana nav pieļaujama pat neitrālajā zonā.

- Ikvienā esošā un jaunā tūrisma piedāvājumā jāizmanto personalizēšanas, tūristu iesaistīšanas un jaunus pieredzes gūšanas iespēja. Kur vien iespējams, jāļauj apmeklētājiem pašiem līdzdarboties, iesaistīties, piedalīties, gūt jaunu, nebijušu pieredzi un pozitīvas emocijas. Tā vietā, lai stāstītu, kā dzīvo Latgalē, rādīt, ļaut piedzīvot un sajūst.

- Tūristu mītnēm svarīgi niansēt esošo piedāvājumu, kāpināt tā kvalitāti un konkurētspēju, uzlabot sadarbību un tikai tad veidot papildus piedāvājumus. Svarīgi paust savu pozicionējumu – uzsvērt atšķirību un unikalitāti citu pakalpojumu sniedzēju vidū. Labs instruments piedāvājuma kvalitātes izzināšanai ir uzņēmumu viesu grāmatas. Par tādām var kļūt arī viesu aizpildītas saņemto pakalpojumu novērtējuma anketas.

- Rāznas nacionālajā parkā nepieciešams pilnveidot esošos un attīstīt jaunus nišu produktus – uz šaurām mērķauditorijām orientētus piedāvājumus. No šī brīža piedāvājumiem nišas produktu grupā iekļaujas Latgāļu paleoastronomijas zināšanu iepazīšana Andrupenes pagasta Lītaunikos, skijoringa „Rudo kumeļu pauguros”, izbraucieni PSRS laika automašīnās u. c.

- Ikvienā esošā un jaunā tūrisma produktā jānodrošina maksimāli iespējamā kvalitāte. Tieši piedāvājuma kvalitāte un viesmīlība ir noteicošie kritēriji, lai ceļotāji šeit atgrieztos un parka apmeklējumu rekomendētu arī citiem.

- Ikvienā esošā un jaunā tūrisma produktā jāiekļauj autentiskuma elementi. Priekšroka dodama aktivitātēm, kuras mazina apmeklētāju sezonalitāti un palielina teritorijā pavadīto laiku.

- Mērķtiecīgi jāuzlabo iesaistīto pušu sadarbība un jāveido savstarpēji saistītu ķēdes produktu piedāvājums. Tas uzlabotu RNP tūrisma piedāvājuma konkurētspēju un veicinātu ilgāku apmeklētāju piesaisti galamērķim. Tieši sadarbībā iespējams panākt lielāku efektivitāti un sasniegt kopīgus mērķus.

- Rāznas nacionālais parks nav iedomājams bez cilvēkiem, kas tajā dzīvo un strādā. Lai veicinātu atbalstu tūrisma attīstībai, tūrisma piedāvājuma veidošanā vietējie un tuvākās apkārtnes iedzīvotāji jāiesaista daudz ciešāk. Maltīti viesiem vislabāk gatavot no apkārtnē audzētiem un gatavotiem produktiem. Kaimiņos siets siera ritulītis, podiņš ar parkā lasītu ogu ievāriņumu, krūzīte ar svaigi lasītām ogām vai vietējo rokdarbnieču darināts maisiņš ar parkā augušu zaļu tēju būs labākais suvenīrs, ko pasniegt prom braucošiem viesiem piemiņai no parkā pavadītajām dienām. ●

RĀZNAS NACIONĀLĀ PARKA TŪRISMA PĀRDOŠANAS VEICINĀŠANAS PRINCIPI

- Rāznas nacionālā parka tūrisma informācijas interneta vietnei jāklūst par galveno parka tūrisma piedāvājuma atpazīstamības veidošanas instrumentu. Interneta vietnē jāietver īsi, taču labi izveidoti video, kvalitatīvas fotogrāfijas, interaktīva tūrisma karte, ērti pārskatāma, latviešu, angļu un krievu valodā precīzi segmentēta, saistoša, aktuāla un daudzveidīga informācija par parka dabas un kultūras tūristu piesaistēm, tūrisma maršrutiem un tūrisma pakalpojumiem. Tā kā rekomendācijas un ieteikumi ir viens no efektīvākajiem mūsdienu mārketinga komunikācijas elementiem, būtiski veidot atgriezenisko saiti, sniedzot iespēju apmeklētājiem diskutēt un komentēt. Tīmekļa vietnes izveidē īpaša vērība pievēršama raksturvārdu izcelšanai – meklētājprogrammu satura optimizēšanas un vārda izplatīšanas rīkiem (Twitter, Facebook u. c.), kas aktīvi uzturami.

- Mūsdienās viens no veiksmīgākajiem ziņas nodošanas un komunikācijas veidiem ir netradicionālā mārketinga metodes un sabiedriskās attiecības. Tās nodrošina nekomerciāla jeb „ziņas rakstura” informācijas plūsmu par notikumiem un aktualitātēm, tādējādi informējot un „ieintriģējot” potenciālos apmeklētājus. Jau šobrīd, sadarbojoties ar reģionālajiem un vietējiem masu medijiem, sabiedriskās attiecības sekmīgi izmanto Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieki. Turpmāk

sabiedrisko attiecību iespējas aktīvāk jāizmanto arī citām parka tūrisma attīstībā iesaistītajām pusēm.

- Mērķtiecīgi jāizmanto sociālie tīkli Rāznas nacionālā parka un tā tūrisma piedāvājuma reklamēšanā. Tādējādi globālajā tīmeklī tiktu pastiprināta kvalitatīvas informācijas aprīte. Īpaši nozīmīgi sociālos tīklus izmantot, popularizējot parka tūrisma piedāvājumu ārvalstu mērķtirgos.

- Drukātajos informācijas materiālos jāietver precīza kartogrāfiska informācija, kvalitatīvas, raksturīgas un pozicionējumu precīzi atēlojošas fotogrāfijas un praktiska tūrisma informācija. Ierobežotu finanšu līdzekļu apstākļos tipogrāfiski sagatavotu informācijas materiālu vietā iespējams izmantot kvalitatīvas, interneta vidē pieejamas informācijas materiālu elektroniskās versijas, kuras nepieciešamības gadījumā iespējams izdrukāt vajadzīgajā skaitā. Īpaši tas attiecas uz informācijas materiāliem svešvalodās, kuru noiets nav tik liels, taču to pieejamība ir svarīga, īpaši vietās, kur nav pieejami gidu pakalpojumi svešvalodās. Informācijas izveidē jābalsta uz labu interpretāciju, kas vērsta uz iedziļināšanas vērtību būtībā un mērķtiecīgu stāstu attīstīšanu.

- Rāznas nacionālā parka atpazīstamības veicināšanā plašāk jāizmanto Rāznas ezera vārds. Rāznas ezers ir atspoguļots parka nosaukumā un logo. Turpmāk nepieciešams izvērst tā

jēdzienisko nozīmi un pielietojumu skaidrojumā ar vizuālo identitāti un logo un mērķtiecīgi darboties zīmolveidības virzienā.

- Lai pilnveidotu Rāznas nacionālā parka tūrisma piedāvājuma konkurētspēju, uzņēmējiem, pašvaldībām, NVO, Dabas aizsardzības pārvaldei un citām ieinteresētām pusēm daudz ciešāk jāsadarbojas vienotu mārketinga aktivitāšu realizēšanā. Tas veicinātu kopējo galamērķa popularitāti un padarītu efektīvāku tirgvedībai tērēto līdzekļu atdevi. Lai uzlabotu parka popularizēšanas iespējas, nepieciešams izveidot vienotu tūrisma informācijas un uzņēmējdarbības atbalsta centru, kas kalpotu arī par parka apceļošanas sākumpunktu. Jebkurā vietējo uzņēmēju tūrisma veicināšanas informācijā izceļama piederība vai tuvums Rāznas nacionālajam parkam.

- Uzņēmējiem jāveic precīza produktu segmentēšana un fokusēšanās uz konkrētu klientu apkalpošanu. Galamērķim kopumā ieticams prioritāri fokusēties uz ilgtspējīgu kultūras un dabas tūrisma novērtējošiem klientiem, kas ārvalstu tirgos var sakrist ar Latvijas tūrisma kopīgo mārketinga platformu „Izbaudi nesteidzoties”.

- Praktiskie instrumenti tūrisma veicināšanai šī plāna ieviešanas kontekstā tiks aktualizēti un būtu apspriežami šim mērķim izveidotā tīmekļa vietnē:

<http://tirgvediba.wordpress.com/>. ●

14 SOĻI TŪRISMA GALAMĒRĶA KONKURĒTSPĒJAS PAAUGSTINĀŠANAI

6. attēls

- 1 **Ievads**
Savas vietas izpratne kopējā tūrisma sistēmā, vēlme un iespēja mainīties, veicinot galamērķa konkurētspēju.
- 2 **Priekšizpēte**
Vispārēja līdzšinējās tūrisma un saistīto sektoru darbības analīze.
- 3 **Interesētās puses**
Uzņēmēju, pašvaldības un akadēmisko pārstāvju apzināšana un iesaistīšana.
- 4 **Galamērķa robežas**
Galamērķa robežas. Funkcionālo galamērķa robežu noteikšana ārpus administratīvi teritoriālā iedalījuma – pamats tūrisma klāstera veidošanai.
- 5 **Lidergrupa**
Vadības grupas izveide ikdienas lēmumu pieņemšanai, kurā dominē uzņēmēji.
- 6 **Nākotne**
Vienprātība par nākotnes attīstības virzienu, stipro pušu identificēšana un tūrisma virzienu prioritāšu noteikšana sadarbības kontekstā. Specializācijas noteikšana un pozicionēšana. Ilgtspējības kritēriju ietversana.
- 7 **Kāpnes uz panākumiem**
Semināru darba rezultāts – dažādi ceļi, kā sasniegt vēlamo. Pieredzes apmaiņas braucieni savā galamērķī, kontaktu stiprināšana un kopīgu iniciatīvu attīstīšana. Indikatori panākumu mērīšanai.
- 8 **„Zemie augļi”**
Taktika tūlītēja labuma iegūšanai. Darba grupas izveide konkrētu uzdevumu izpildei – labumu gūšanai no kopējās sadarbības kādā konkrētā vienota produktu veidošanas vai tirgvedības aktivitātē.
- 9 **Formalizēšana**
Lokālās sadarbības iniciatīvu juridiska pamata radīšana – galamērķa pārvaldes organizācijas izveide.
- 10 **Padežināta analīze**
Pamatīga galamērķa konkurētspējas analīze. Mācīšanās no labākajiem piemēriem – pieredzes apmaiņa.
- 11 **Ilgtermiņa analīze**
Kopīgas stratēģijas izstrāde, kas vērsta uz stipro pušu stiprināšanu un balstīta uz precīzu segmentēšanu un prioritātēm.
- 12 **Tīklošana**
Galamērķa sasaiste. Princips sadarbībai – tuvums vai līdzība un kopīgas mērķauditorijas. Paplašināšanās nišas virzienā citos sektoros (specializācija un nišas stratēģija).
- 13 **Izvērtējums**
Darbības monitorings un ikgadējs novērtējums.
- 14 **Pozicionēšanas stiprināšana**
Pielāgošanās mainīgajiem tīrus apstākļiem un tematiskās pozicionēšanas stiprināšana – konkurētspējas kapināšana, paaugstinot kvalitāti un kopējās zināšanas.

Autors: Andris Klepers, balstoties uz I. Fovca-Viljama (2010), M. Portera (1990), E. Mihaela (2007), S. Rozenfelda (1992), T. Petersa (1995), Hamfrīja & Šmita (1996) u. c. autoru atziņām.

Ar šā plāna palīdzību daļa no veicamajiem uzdevumiem Rāznas nacionālajā parkā jau ir īstenoti. Vairāku soļu īstenošana ir uzsākta, bet pārējie soļi ir jāspēr iesaistītajām pusēm pašām. Jāturpina aktīvi darboties plāna ideju ieviešanā un jākonsolidē spēki kopīgām tirgvedības aktivitātēm galamērķa līmenī.

Uz pagastu apvienībā „Rāzna” jau esošās biedrības bāzes jāveido galamērķa pārvaldes organizācija. Tās darbībā jāiesaistās visām iesaistītajām pusēm – uzņēmējiem, nevalstisko organizāciju, pašvaldību, Dabas aizsardzības pārvaldes un tūrisma izglītības akadēmisko aprindu pārstāvjiem (no reģiona vai tuvāko iespējamo). Apvienības vadības

grupas darbībā jābūt lielāki uzņēmēju pārstāvēniecībai un iniciatīvai.

Apvienības vadības grupas starpā vēlreiz jāapsprīd plānā izvirzītie mērķi un to sasniegšanas prioritātes. Pie taktikas, kā to sasniegt, jāstrādā kopīgi. Plānā ir iezīmēti vairāki risinājumi, taču tie vēlreiz jāprioritizē un, ja nepieciešams, jāmaina. Iespējams, mērķu sasniegšanai ir citi risinājumi, kas plāna izstrādes laikā nav apskatīti.

Būtiski stiprināt uz sadarbību vērstos neformālos kontaktus dažādos līmeņos. Lai nostiprinātu pārliecību par šāda pārvaldes modeļa efektivitāti, iespējami īsā laikā jānodrošina katram sadarbībā iesaistītajam iespēja gūt konkrētus labumus no

sadarbības.

Prioritāra ir savstarpēji saistītu piedāvājumu veidošana starp vairākiem uzņēmējiem. Turpinājumā jāstiprina sadarbība ar blakus esošajiem galamērķiem kopīgu iniciatīvu veicināšanai – kopīgas akcijas vai vienota sadarbība uz ārējiem tirgiem, kas jau notiek Latgales reģiona līmenī.

Lai gūtu adekvātu informāciju par procesu virzību, prioritāri jāveic apmeklētāju skaita, to ietekmju un apmierinātības līmeņa monitorings.

Šāds pārvaldes modelis pielīdzināms klāstera strukturai. Tai ir daudz lielākas iespējas veicināt izaugsmi pretēji izolētai atsevišķu uzņēmumu un institūciju darbībai. ●

11 SOĻI JAUNU TŪRISMA MARŠRUTU IZSTRĀDEI

Autors: Juris Smaļinskis, LLTA „Lauku ceļotājs”

Viens no Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības uzdevumiem ir jaunu tūrisma maršrutu izstrāde un popularizēšana. Kā rāda līdzšinējā pieredze, to iespējams veikt arī ierobežota finansējuma apstākļos. Lai atvieglotu maršrutu plānošanas un aprakstu sagatavošanas darbu, plāna kopsavilkumā ietverti to izstrādes ieteikumi.

Maršruta ideja

Lai izveidotu maršrutu, sākotnēji ir jābūt idejai un vizijai – kādu ģeogrāfisku (vai kultūrvēsturisku) teritoriju šķērsos minētais maršruts un kur būs tā sākums un beigas.

Kartogrāfiskā materiāla un literatūras izpēte

Kad radusies ideja, jāpievēršas informācijas avotu studijām, lai saprastu, kādi tūristiem interesanti resursi un tūrisma infrastruktūra atrodas plānotā maršruta teritorijā.

Maršruta iezīmēšana kartē

Savienojot iepriekšējā solī minētos tūristu interešu punktus kartē, rodas maršruta idejas vizuāls attēlojums. Vēlamais mērogs 1: 200 000 (gari maršruti, kas šķērso lielas teritorijas un iet galvenokārt pa autoceļiem), 1:100 000 (īsāki maršruti, kas aptver vienu administratīvu novadu un iet pa mazākas nozīmes ceļiem) vai 1: 50 000 (lokāli un īsi maršruti, kas iet pa maziem ceļiem, t. sk. meža ceļiem, takām utt.).

Maršruta pārbaude dažādos gadalaikos

Uz kartes iezīmētais maršruts ir jāizbrauc dabā, lai saprastu apstākļus, kurus nevar paredzēt maršruta teorētiskajā izstrādes procesā. Maršrutu vēlams izbraukt pavasarī, vasarā un rudens pusē.

„Grozījumu” veikšana

Parasti pēc pirmās maršruta izbraukšanas dabā rodas jaunas idejas par maršruta papildinājumiem, grozījumiem un alternatīvām. Šajā posmā sagatavo pirmo maršruta apraksta versiju.

Maršruta tests

Kad veikti pirmie pieci soļi, maršrutu vēlams iziet/izbraukt vēlreiz – lielākā

interesentu pulkā, aicinot līdzīgi dažādas fiziskās sagatavotības braucējus, t. sk. bērnus, un uzklausi viņu viedokļus un ieteikumus.

Maršruta lapas sagatavošana

Maršruta lapas sagatavošanas ieteicamās vadlīnijas:

Maršruts: neliels maršruta raksturojums, kurā uzsvērtā konkrētā maršruta „rozīnīte”;
Ieteicamais laiks: piemērotākais gadalaiks maršruta īstenošanai;

Grūtības pakāpe:

viegls – piemērots visplašākajai

► mērķauditorijai. Maršruts ved pa relatīvi līdzenu reljefu, un tā veikšanai nav nepieciešamas īpašas orientēšanās iemaņas;

videjs – garāki maršruti, kas atrodas

► šķēršļotākā apvidū;

grūts – maršruti, kas ved pa stāviem

► un augstiem upju krastiem un to veikšanai nepieciešama zināma fiziskā sagatavotība;

Laiks: aptuvenais stundu vai dienu skaits, kas nepieciešams maršruta veikšanai „vidējam” tūristam;

Ceļa segums: pamatne, pa kuru būs jāpārvietojas maršruta veikšanas laikā.

Norādīts aptuvenais asfaltēto un zemes ceļu posmu īpatsvars %;

Sākums/beigu punkts: norādīta maršruta starta un finiša vieta;

Marķējums: norādīta marķējuma esamība un formāts, ja tāds ir;

Maršruta gaita: uzskaitītas nozīmīgākās apdzīvotās vietas un kilometraža starp tām, kā arī kopējais maršruta garums;

Alternatīvas: ieteikti citi maršruta varianti, iespējas maršruta apkārtņē;

Der zināt!: iekļauti noderīgi padomi, kas jāņem vērā;

Loģistika: kā tūrists nokļūs no galapunkta sākumpunktā, ja tas nepieciešams;

Interesantākās apskates vietas: tie dabas un kultūrvēstures objekti, kurus noteikti ir vērts redzēt ceļojuma laikā;

Kartogrāfiskais materiāls un maršrutu raksturojoši fotoattēli.

Citu uzņēmēju un interesentu iesaiste

Kad ir sagatavots maršruta apraksts, to izsūta iesaistītajiem partneriem (uzņēmējiem, TIC un pašvaldību darbiniekiem, ĪADT administrāciju pārstāvjiem u. c.) un

aicina sniegt komentārus un ieteikumus, kā arī papildināt pieejamo pakalpojumu sarakstu ar saviem piedāvājumiem. Konstruktīvie priekšlikumi tiek iestrādāti sagatavotajā maršruta aprakstā.

Maršruta dizains, IT tehnoloģiju izvēle

Maršrutu lapu tehniskais risinājums jāizvēlas tā, lai samazinātu izmaksas, piemēram, izmantojot atvērtā koda datorprogrammas, grafikas un burtu salikumus, piemēram, atvērtā koda programma Scribus (<http://www.scribus.net/>) vai Fontforge (<http://fontforge.sourceforge.net/>). Kad maršruta apraksts ir sagatavots, to izsūta sadarbības partneriem, lai tie var to ievietot savās mājas lapās un piedāvāt saviem klientiem, kuriem interesē papildus aktivitātes.

Maršruta marķēšana dabā

Ja aktīvā tūrisma maršruts šķērso teritorijas, kur ir liels koku īpatsvars, to var marķēt ar krāsu atzīmēm uz kokiem. Šajā procesā gan minētā darbība ir jāsaprot ar attiecīgās teritorijas īpašnieku vai apsaimniekotāju. Krāsu marķēšanas vadlīnijas skatīt „Lauku ceļotāja” mājas lapā www.celotajs.lv.

Maršruta uzturēšana un informācijas aktualizācija

Maršruts, kas tiek aktīvi lietots, tā sagatavotājam un reklamētājam vismaz divreiz sezonā ir jāizbrauc un jāpārbauda tā ceļu u. c. objektu stāvoklis. Nepieciešamības gadījumā no takām jānovāc krituši koki, zari, jāatjauno marķējums un jāveic citas nepieciešamās darbības.

Maršrutu aprakstu mērķis ir iepazīstināt potenciālos apmeklētājus ar Rāznas nacionālā parka plašo piedāvājumu, rosinot tūristus tajā pavadīt vairāk laika, līdz ar to stimulējot vietējo ekonomiku. Maršrutu izstrādi un to aprakstu sagatavošanu uzsākam jau plāna izstrādes laikā. Gatavie apraksti lejupielādēšanai un drukāšanai pieejami „Lauku ceļotājs” mājas lapā www.celotajs.lv un Latvijas Dabas fonda mājas lapā www.ldf.lv. Aicinām tos izmantot, ievietojot savās mājas lapās, izdrukājot un piedāvājot klientiem vai citādi popularizējot. Ceram, ka maršrutu izstrādes soļi veicinās šo darbu turpināt. ●

Rāznas nacionālajā parkā var staigāt, vērot augus, dzīvniekus un ainavas, ogot, sēņot, peldēties, sauļoties, braukt ar divriteni un laivu. Ar mehānizētiem transporta līdzekļiem drīkst braukt pa vispārējās lietošanas ceļiem. Jāievēro, ka Rāznas, Salāja, Zosnas, Olovecas, Bižas ezerā un Ežezērā nav atļauts pārvietoties ar motorizētiem peldlīdzekļiem. Ugunsgrūstus kurināt drīkst tikai speciāli ierīkotās vietās. Saudzēsim vērtības, kuru dēļ šeit esam ieradusies!

Kā sagatavoties izjādei

- Izvērtē – labāk ratos vai zirga mugurā.
 - Velc ērtu apģērbu, kas nečab un neplivinās (zirgs var sabīties), un ir bez asām detaļām.
 - Kājās auj ērtus apavus ar zemiem papēžiem.
 - Atstāj aiz stalla vārtiem savas ambīcijas, sociālo un materiālo statusus.
 - Veido cieņas pilnas attiecības ar zirgu.
 - Uzticies un ielāgo zirga saimnieka padomus.
 - Vaicā un lieto ķiveri – drošība pirmajā vietā!
 - Esi pacietīgs.
 - Pavaicā saimniekam, kā pateikties zirgam.
- Noslēgumā:** zirgs nav mašīna, kurā iekāpj un brauc. Zirgs ir dzīva, domājoša un ļoti spēcīga būtnē. Jāprot saprotamā veidā palūgt izdarīt to, ko cilvēks vēlas.

Latgales rikšotājs

Zirgi rāznas nacionālajā parkā

Zirgkopībā Rāznas nacionālais parks un tuvākā apkārtnē ar pauguraino Latgales augstienes ainavu ir nozīmīga vairāku iemeslu dēļ:

- Vismaz 80 saimniecības, kurās ir zirgi.
- Saimniecība „Rudo kumeļu pauguri”, kurā saimnieko vieni no Latgales rikšotāju atjaunošanas entuziastiem.
- Tradīcijas no 20. gs. pirmskara perioda – pajūgu skriešanās sacīkstes jeb „tautas draivings”.
- Izjādes, braukšana kamanās, pajūgā vai kariatē, „skijoringis” un daudzas citas interesantas pieredzes.

Piemērotākais laiks zirgu izjādēm

Visa gada garumā, protams, īpaši gada laikā skaistākajās izpausmēs: ievziedu laikā, ziedošo puķu plāvās, sārtajās rudens lapās vai dziļajās ziemas kupenās.

Maršruts un ilgums

Līdz Rāznas nacionālajam parkam no Rīgas ir 250 km, tāpēc neviens turp nedodas uz vienu dienu – rezervējiet vienu kārtīgu nedēļas nogali, vai mazāka kņada būs tieši darba dienās.

Alternatīvas

Nacionālais parks ir ļoti daudzveidīgs. Tajā var iepazīt podnieku amata prasmes, vecdicbnieku un katoļu kultūras mantojumu, izstaigāt labiekārtotas dabas takas, doties pārgājienā, uzkāpt Mākonkalnā, maksķerēt vai doties izbaukumā ar laivu Latgaļu jūrā – Rāznas ezerā.

Der zināt!

Katrs pats ir atbildīgs par savu un savu bērnu drošību maršruta veikšanas laikā. Neatliekamās palīdzības dienesta tālrunis: 112.

Rāznas nacionālais parks ir jaunākais no nacionālajiem parkiem Latvijā un vienīgais, kurā šādā mērogā pārstāvētas Latgales dabas un kultūras vērtības. Augstākā Latgales virsotne – Lielais Liepukalns, latgaļu jūra – Rāznas ezers ar Mākonkalna ainavu, podnieku skolas tradīcijas, vecdicbnieku un katoļu dievnami, poļu muižniecības mantojums. Dažādu laiku rokkraksti latgaļu zemē, taču viennozīmīgi tā arī šodien ir tradīciju zeme. Tradīcijas arī zirgkopībā. Kā 1932. gadā rakstu krājumā „Latvieši” rakstīja valodnieks un etnogrāfs Pēteris Šmits: „Svarīga loma pie baltiem piederējusi zirgam, un senie prūši lietojuši pat ķēvju pienu ēdienam. Vēl tagad leišu un latviešu tautas dziesmas daudzina zirgus ar tādu mīlestību, kādu varam vērot vienīgi pie jātnieku tautām.” Latgalē zirgkopība attīstījās savādāk nekā citos Latvijas novados. Šeit augstāk vērtēja ātras gaitas zirgus, kuri bija daudzu paudžu lolojums. Latgalē vēsturiski izveidojās par Latgales rikšotāju dzimteni. Tas bija saistīts gan ar garajiem smilšu ceļiem, gan mazo tīrumu skaitu, jo zirgus mazāk izmantoja lauksaimniecībā un mežu darbos, bet vairāk kā pārvietošanās līdzekli. Noteicošu lomu spēlēja arī latgaliešu temperaments – vēlme sacensties ar kaimiņu, kam labāks un ātrāks zirgs, kā arī Latgales novada ciešās saites ar Krieviju, no kurienes jau 19. gs. tika ievesti rikšotāju izcelsmes vaislinieki. Rikšotāju sacīkstes starp zirgu īpašniekiem notika gan uz lauku ceļiem, gan ziemā uz ezeru ledus. Šodien Latgales rikšotājs ir daļa no Latgales reģiona etniskās identitātes. Šobrīd Latvijā ir nedaudz vairāk par 13 tūkstošiem zirgu (salīdzinājumam – 1939. gadā – 405 tūkst.). Lielākā daļa no tiem – Latgalē.

Tūrisma pakalpojumi

Tūristu mītnes izjāžu vietu tuvumā:

- 🏠 Laukmalas (Strodi), (371) 26437778;
- 🏠 Jaunais Dinamietis (Rogs), (371) 26409809;
- 🏠 Pie Rāznas (Kaunata), (371) 29125600;
- 🏠 Rāznas Stāvkrasti (Lesinski), (371) 29141134;
- 🏠 Vītoļi (Lesinski), (371) 29117570;
- 🏠 Rāznas Gulbis (Lesinski), (371) 29994444;
- 🏠 Selēna (Lesinski), (371) 29179338;
- 🏠 Rāznas Pērle (Malukšta), (371) 29364196;
- 🏠 Zundi (Zundu ez.), (371) 29134246.

Atpūtas vietas:

Rāznas ezera piekrastē – Lamašos, Strodos, Skrabjos, Zosnā; Piloru ozolu audzē, Ezernieku peldvietā, Andzeļu parkā.

Veikali:

Lipuškos, Zosnā, Čornajā, Kaunatā, Ezerniekos, Dagdā, Andrupenē.

Ēdināšana:

Vasaras kafejnīca „Dileri”, (371) 2927717; Kafejnīca „Ezerkrasti”, (371) 26450437 (pirms ierašanās nepieciešams pieteikties); Dagdā (aktuālo kafejnīcu darba laiku vēlams noskaidrot Dagdas TIC); Muzejā „Andrupenes lauku sēta”, iepriekš piesakoties, iespējama Latgales kulinārā mantojuma ēdienu degustācija, (371) 264558876.

Informācija:

www.celotajs.lv, (371) 67617600;
www.rezeknesnovads.lv, (371) 63124451;
www.dagda.lv, (371) 65681420.

Rāznas pauguraines ainava

Tūristu izjāde Rudo kumeļu pauguros

Pajūgu sacikstes ziemā

Celojums zirga pajūgā

Latgales rikšotāji

Zirgkopības tradīciju iepazīšanas vietas Rāznas nacionālajā parkā

1 Rudo kumeļu pauguri

(Kaunatas pagasta Šļakoti, 26376917)

1. Saimniecībā bez zirgiem mājā arī vērsi, cūkas, āži u. c. mājdzīvnieki. Pieejami 20 braucami zirgi un 8 rati.

2. Pajūgu un izjāžu (seglos) maršruts „Pa Rudo kumeļu pauguriem” (2 km, izjāde ~30 min. vai 1 stunda). Īpašs piedāvājums – tas pats maršruts arī vērsā pajūgā un saimniecības mājdzīvnieku apskate.

3. Celojums zirga pajūgā (droškā) vai pārgājieni sedlos pieredzējušajiem (dažādi maršruti veicami no vienas līdz piecām dienām. Populārākais – ainaviskais 7 km garais vienas dienas maršruts Malukšta-Sinaži).

4. Īpaši ziemā: „Rusckaja troika” – trijjūgs kamanās un skijoringis.

2 „Pūdņiku skūla”

(Kaunatas pagasta Akminiši, 26382112)

Kaunatas pagasta „Akminišos” dzīvo un saimnieko podnieks Evalds Vasilevskis un mākslas zinātniece Evija Vasilevska.

Iepriekš sazinojoties un vienojoties, Jūs varat būt šīs ģimenes viesi un iepazīt māla sagatavošanu, trauku virpošanu, dekorēšanu un zāvēšanu, apgūt „prasmju stundas”, piedalīties podnieka cepla kurināšanā un izņemšanā. Iespējami arī tūvaki un tālāki izbraucieni zirgu pajūgā.

3 Saimniecība „Zundi”

(Andrupenes pagasta Zundi, 29134246)

Brīvdienu māja „Zundi” atrodas Zundu ezera krastā ar plašu un netraucētu pludmali, makšķerēšanas iespējām un lauku pirti. Saimniecībā ir zirgs, ko iespējams izmantot nelieliem apkārtnes zirgu pajūga izbraucieniem.

Zirgkopības tradīcijas ārpus Rāznas nacionālā parka

Saimniecība „Untumi” (pie Rēzeknes, 26337449 – Ligita)

Saimniecība, kurā ir 11 zirgi, piedāvā zirgu izjādes, izbraucienus zirgu pajūgos, jāšanas un pajūgu vadīšanas apmācības. Īpaši piedāvājumi sagatavoti kāzu un citu godu reizēm. Organizē sacensības.

Rikšotāju braucēju sporta klubs „Pegazs” (Felicianovā pie Ciblas, 26479579 – Inese, 28743132 – Sandra).

Sporta klubā var iestāties ikviens Latvijas rikšotāju audzētājs un entuziasts, lai kopīgi veicinātu un attīstītu rikšotāju audzēšanu un zirgu rikšošanas sacensības.

„Zilupes stallis” (Lomašu sādžā pie Zaļesjes, 26161533)

Saimniecībā audzē sporta zirgus, organizē pajūgu vadīšanas sacensības manēžā.

Saimniecība „Brīvība” (Ozoliņos pie Dagdas, 29111983)

Individuālās jāšanas apmācības, zirgu izjādes laukumā, vizināšanās pajūgā, skolēnu grupām vizināšanās droškā, svinīgi pasākumi ar zirgu iesaisti.

Zirgu sēta „Rietumi” (Krāslavas nov. Skaistā, 22039524)

Saimniecība piedāvā izjādes ar zirgiem (vienlaikus ir pieejami 5 zirgi), svinīgu pasākumu organizēšanu, zirgu izjāžu maršrutus pa meža takām.

Viesu nams „Akmeņi” (Franapolē pie Ciblas, 26454793)

Viesiem un citiem interesentiem pieejamas zirgu izjādes.

Viesu nams „Zirga Smaids”

(Nirzas ezera krastā, 29474802)

Zirgu tēmai atbilstoši iekārtoti viesu namiņi pašā ezera krastā. Latgales skaistums no „zirgu sedliem”. Izjādes un pieredzējušu instruktoru padomi. Ziemā vizināšanās trijūgā kamanās.

Tematiski pasākumi Rāznas nacionālajā parkā

Māras diena (diena tiek precizēta atkarībā no sniega apstākļiem) – pavasara sagaidīšanas svētki, kuru ietvaros Rudo kumeļu pauguros tiek rīkotas kamanu vadīšanas sacensības (vienīgās šāda veida sacikstes Baltijā). Notiek arī amatnieku un zemnieku tirdziņš.

Vasaras saulgrieži – pajūgu vadīšanas sacensības. Rudo kumeļu pauguros un citviet. Notiek arī amatnieku un zemnieku tirdziņš.

Mārtiņdiena, kad centrālais tēls gan ir gailis, taču arī zirgu pajūgi un izjādes netrūkst. Norisinās Lipuškos.

Svētceļojums uz Aglonu ar zirgiem, zirgu pajūgiem (ap 50 km – viena līdz divas dienas).

Trijjūga kamanas Rāznas nacionālajā parkā

Podnieka Evalda Vasilevska darbi

Tūristu izjādes grupā

Instrukcijas pirms došanās izjādē

Tūristu izjādes grupā

Rāznas nacionālajā parkā var staigāt, vērot augus, dzīvniekus un ainavas, ogot, sēņot, peldēties, sauļoties, braukt ar divriteni un laivu. Ar mehānizētiem transporta līdzekļiem drīkst braukt pa vispārējās lietošanas ceļiem. Jaievēro, ka Rāznas, Salāja, Zosnas, Olovecas, Bižas ezerā un Ežezērā nav atļauts pārvietoties ar motorizētiem peldlīdzekļiem. Ugunsķurus kurināt drīkst tikai speciāli ierīkotās vietās. Saudzēsim vērtības, kuru dēļ šeit esam ieradusies!

Rāznas nacionālais parks ir jaunākais nacionālais parks Latvijā (dibināts 2007. gadā). Tas atrodas Latgales vēsturiskajā novadā, ko tēlaini un patiesi dēvē par „Zilo ezeru zemi”. Viens no parka izveides mērķiem ir Latvijas ūdeņiem bagātākā – Rāznas ezera, salām bagātākā – Ežezera un citu ezeru, kā arī Latgales augstienei raksturīgās pauguraiņu ainavas un kultūrvides saglabāšana. Šobrīd viens no populārākajiem nacionālā parka objektiem ir Mākoņkalns ar skaisto skatu uz Rāznas ezeru, kas ir kļuvis par parka un vienu no Latgales simboliem. Nacionālajā parkā šobrīd tiek veidots un attīstīts ar tūrisma saistītais labiekārtojums – takas, maršruti, norāžu sistēmas u. c.

Maršruta raksturojums

Maršruts paredzēts aktīviem un sportiskiem velobraucējiem. Tas iekļauj visu Rāznas ezera perimetru un tā apkārtnes interesantākos apskates objektus. No Lipuškām līdz Zosnai grantētais ceļš izvijas gar pašu ezera krastu. Brīžiem pat liekas, ka tas ir vienā līmenī ar ezera ūdens līmeni. Rāznas ezera piekraste pārsvarā ir niedraina. Lipušku un Zosnas apkaimē daudzviet atklājas labi skati uz plašo ūdens klaju, kuru Zosnas galā pārtrauc vairāku ar kokiem apaugušu salu muguras. Aptuveni 2,3 km ziemeļos no Zosnas atrodas ceļu krustojums ar māju puduri pie tā – te jāgriežas pa labi Bulānu virzienā. Līdz Bulāniem sekos ~2 km garš lauku-meža ceļa posms. Pie Zidīem ceļš it kā „atduras” Rāznas ezera Dukstigala līcī – te jāgriežas pa kreisi un jābrauc līdz pat Čornajai. Tālāk seko asfalts līdz Kaunatai. Foļvarkovas – Vilkakroga posmā paveras skaisti skati uz Rāznas ezeru un tā pretējā krastā esošo Mākoņkalnu, kas labi izceļas virs tuvākās apkārtnes. No Kaunatas līdz Lipuškām ar nelielu ~2 km grants ceļa pārtraukumu – asfalta. Lamašu apkārtnē vairākas labiekārtotas pludmales.

Laiks: Maijs – septembris.

Velosipēda tips: Kalnu divritenis, kas piemērots braukšanai pa grants ceļiem.

Sākums: Lipuški. Lipuškos atrodas Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālās administrācijas birojs.

Beigu punkts: Lipuški.

Garums: ~46 km.

Aptuvenais laiks: Maršruts veicams vienā dienā. Var doties divu dienu braucienā ar nakšņošanu kādā no ezera apkaimēs tūristu mītnēm.

Grūtības pakāpe: Vidējās grūtības – liels grantēto ceļu īpatsvars.

Ceļa segums: Apmēram puse no kopējā garuma – ceļi ar grants vai zemes segumu.

Maršruta gaita: Lipuški–Zosna–Bulāni–Čornaja–Vilkakrogs–Kaunata–Lamaši–Lipuški.

Attālums no Rīgas: 280 km (caur Rēzekni).

Marķējums: Nav marķēts.

Loģistika: Aplūveida maršruts, kur atgriežas sākuma punktā.

Alternatīvas: Maršrutu var veikt arī pretējā virzienā vai sākt no jebkuras citas vietas. To var pagarināt līdz Mākoņkalnam (4 km turp-atpakaļ no Lipuškām) un Evalda Vasilevska ceplim (turp-atpakaļ ~4 km).

Der zināt!

Rēzeknes – Krāslavas autoceļš (P 55) ir šaurs un likumains, tādēļ Čornajas – Kaunatas posmā ir jābūt uzmanīgiem. Uz grantētajiem ceļiem var būt „trepe”, bet lauku ceļi Rāznas ezera ziemeļu galā lietainā laikā var būt grūtāk izbraucami. Katrs pats ir atbildīgs par savu un savu bērnu drošību maršruta veikšanas laikā.

Skats uz Rāznas ezeru no Mākoņkalna

Daudzviet Latgalē laukus vēl apstrādā, izmantojot zirga spēku

Velobraucēji likumotajos parka ceļos

Tūrisma pakalpojumi

Tuvākās naktsmītnes:

- Rāznas līcis, (371) 29176687;
- Laukmalas, (371) 26437778;
- Jaunais Dinamietis, (371) 26409809;
- Priedes, (371) 26566558;
- Albatross, (371) 64667229;
- Rāznas Stāvkrasti, (371) 29141134;
- Vītoli, (371) 29117570;
- Rāznas Gulbis, (371) 29994444;
- Selēna, (371) 29179338;
- Rāznas pērle, (371) 29364196;
- Jaunliepiņš, (371) 27876016;
- Osmany, (371) 29483600;
- Zīdu kolns, (371) 26640640;
- Pie Rāznas (Kaunatā), (371) 29125600.

Atpūtas vietas: Rāznas ezera krastā Tilišos, Lamašos, Malukštā.

Veikali:

Lipuškos, Zosnā, Čornajā, Kaunatā.

Ēdināšana:

„Ezerkrasti”, (371) 26450437; „Dileri”, (371) 29277171 (pirms ierašanās vēlams kafējnīcas sazināt un pieteikties).

Velosipēdu noma:

„Rāznas Gulbis”, (371) 29994444; „Selēna”, (371) 29179338

Informācija:

www.celotajs.lv, (371) 67617600;
www.rezeknesnovads.lv, (371) 63124451;
www.daba.gov.lv, (371) 64605860.

Neatliekamās palīdzības dienesta tālrunis: 112.

INTERESANTĀKIE APSKATES OBJEKTI

1 Velobraucēji Rāznas ezera krastā

3 Livonijas ordeņa pils aizsargmūra fragments

5 Zosnas muiža

7 Vissvētās Jaunavas Marijas R. kat. baznīca Kaunatā

Rāznas ezera pielaste

1 **Rāznas ezers** – pēc platības otrš lielākais, pēc ūdens tilpuma – lielākais Latvijas ezers (405 mlj. m³ jeb aptuveni 1/5 daļa kopējā Latvijas ezeru tilpuma). Ne velti to sauc par Latgales „jūru”. Ezera vidējais dziļums ir 7 m, lielākais – 17 m. Rāznas ezera ūdens kļaju izraibina 10 salas. Tās atrodas ezera R un Z daļās ličos – Zosnasgalā un Dukstigalā. Latvijā šobrīd nav neviena cita ezera, kura krastos būtu attīstīts tik daudzveidīgs tūrisma un rekreatīvais piedāvājums. Ezera ADA krastā izveidotas vairākas atpūtas un peldvietas.

2 **Līpušku vecticībnieku lūgšanu nams**. Līpušku apkārtnē jau no seniem laikiem apmetušies vecticībnieki. Par to liecina daudzas apkārtnes vecticībnieku kapsētas. Līpušku vecticībnieku lūgšanu namu cēla 1893. gadā. Tās daudzkārt cietis no laupītājiem, tāpēc tā iekšienē ir izvietotas nevis istās ikonas, bet gan to fotokopijas. Līdz 1905. gadam dievnamus varēja celt tikai tāds, lai tie no ārienes neatšķirtos no parastās mājas. Tiem nebija zvanu, krustu un kupolu. Arī Līpušku lūgšanu namu cēla kā dzīvojamo ēku, taču par to uzzināja vietējā vara, kas to gribēja slēgt. Tad vecticībnieki blakus ikonām novietoja carienes attēlu, kas pasargāja šo namu no slēgšanas.

3 **Mākoņkalns** – viens no populārākajiem nacionālā parka un Latgales novada tūrisma objektiem. Tā piekāpjē izveidots labiekārtots autostāvlaukums. Paugura virsotnē uzved koka kāpnes. Mākoņkalnā atradusies 13. gs. celtā, praktiski neieņemamā Livonijas ordeņa Volkenbergas pils. Līdz mūsdienām no tās saglabājušies tikai pils aizsargmūra fragmenti. No lielpaugura plakanās virsotnes (247 m v. j. l., ap 60 m virs tuvākās apkārtnes) paveras viena no skaidākajām ainavām uz Rāznas ezeru. Teikas vēsta, ka pēc Volkenbergas pils kunga un viņa sievas nāves plašie pilsnovada īpašumi esot sadalīti viņu trim meitām – Rozei, Lūcijai un Marijai. Katra no māsām uz mantotās zemes uzcēlusi jaunu pili: Roze – Rēzekni, Lūcija – Ludzu, bet Marija – Viļaku.

4 **Zosnas Sv. Ercenģeļa Miķeļa Romas katoļu baznīca** uzcelta 1800. gadā, pārbūvēta – 1825. gadā. Tā ir mazākais un vecākais nacionālā parka dievnams. Dievnamā atrodas altārglezna „Madonna ar bērnu”. Ievēribas cienīgi ir arī vārti, žogs un zvanu tornis (celti no sarkanajiem ķieģeļiem un laukakmeņiem). Netālu no baznīcas dzīvo uzraudze, ar kuru var vienoties par mazā dievnama apskati.

5 **Zosnas muiža**. No arhitektoniskā viedokļa ļoti interesants objekts. Tā ir viena no retajām pildrežģa konstrukcijā celtajām ēkām Latgalē. Muižas pašreizējā apbūve veidojusies 19. gs. beigās, bet muižas pils celta 1870. gadā historisma stilā pēc kņazu Goļičinu pasūtījuma. Tajā daļēji saglabājies interjers – durvis, griestu rozetes un gaitēņu flīžu segums. 1820. gadā celtā kučiera māja ir vecākā muižas kompleksa ēka. Šobrīd muižas ēkas apskatāmas tikai no ārpuses. Muižū ieskauj parks, kas stiepjas līdz pat Rāznas ezera krasta nogāzei. Ezera krastā ierikota atpūtas vieta.

6 **Dukstigala Svētas Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca**. Mūsdienās atjaunotā baznīca celta 1947. gadā. Ikdienā apskatāma no ārpuses. Interesanti, ka līdz 1960. gadam Dukstigalā bija divas draudzes: Baltais Dukstigals (Šadurska) un Melnais Dukstigals (Slobodska). 1775. gadā celtā Baltā Dukstigala baznīca bija vecākā koka baznīca Latgalē (367 gadus veca). Neskatoties uz to, ka šī celtnē bija arhitektūras pieminekļi, 1960. gadā to nojauca. Motīvējums šādai rīcībai bija, ka vienā draudzē nedrīkst būt divas baznīcas.

7 **Kaunatas Vissvētās Jaunavas Marijas Romas katoļu baznīca**. 1850. gadā no mūra celtajā dievnamā atrodas svētbilde „Svēto Elizabeti apmeklē Marija”. Ikdienā apskatāma no ārpuses.

8 **Podnieka Evalda Vasilevska dzīves un darba vieta**. Nacionālā parka teritorijā dzīvo, strādā un tūristiem savus darbus piedāvā „Pūdniku skūlas” dibinātājs Evalds Vasilevskis. Meistara ceplī, iepriekš piesakoties, var apskatīt Kaunatas pagasta „Alminišos”. Interesentiem iespējams piedalīties Podnieka ceplā kurināšanā, izņemšanā, trauku izgatavošanā un māla sagatavošanā.

9 **Z/s „Rudo kumeļu pauguri”** saimnieko vieni no Latgales rikšotāju šķirnes atjaunošanas entuziastiem. Saimniecībā var iepazīt īpašās Latgales zirgkopības tradīcijas, uz klausīt saimnieku stāstījumu, aplūkot senu „zirglietu” kolekciju un doties izjādē zirga mugurā vai braucienā Latgalei raksturīgā pajūgā, divjūgā vai trijūgā. Pieredzējuša instruktora vadībā saimniecībā iespējams apgūt pajūgu vadīšanas un jāšanas pamatus. Bērniem interesanta ir mājdzīvnieku apskate, veselīgas pārtikas cienītājiem – lauku produktu degustācija.

2 Līpušku vecticībnieku lūgšanu nams

4 Sv. Ercenģeļa Miķeļa R. kat. baznīca Zosnā

4 Zvans pie ieejas Sv. Ercenģeļa Miķeļa baznīcā

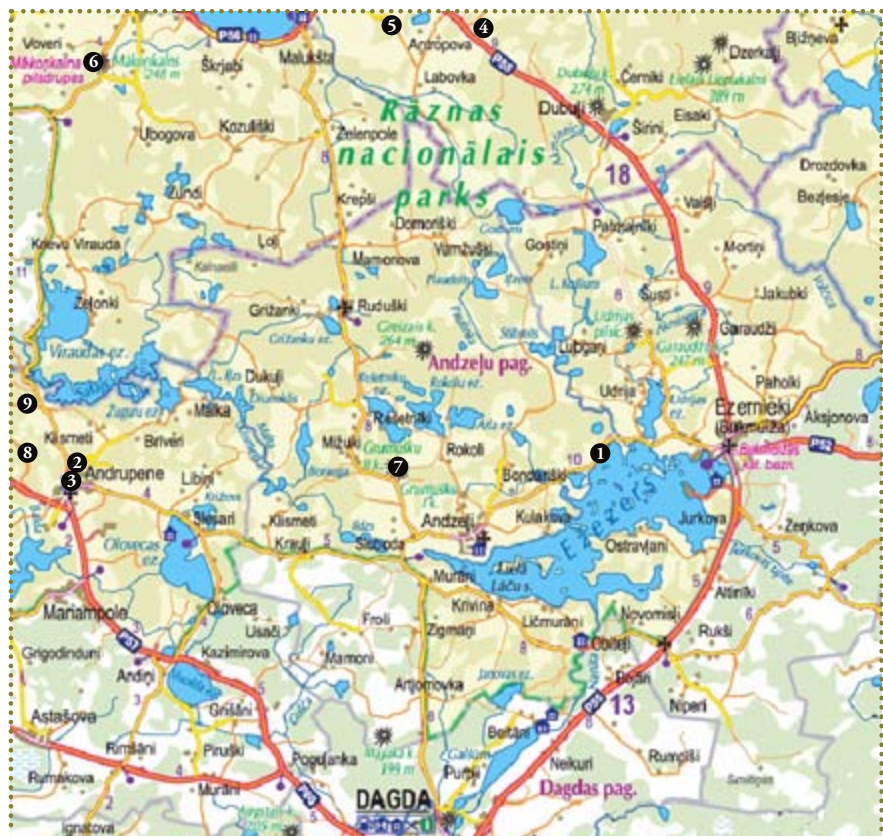
8 Podnieka Evalda Vasilevska darbi

Velobraucēji Rāznas nacionālajā parkā

Rāznas nacionālajā parkā var staigāt, vērot augus, dzīvniekus un ainavas, ogot, sēņot, peldēties, sauloties, braukt ar divriteni un laivu. Ar mehānizētiem transporta līdzekļiem drīkst braukt pa vispārējās lietošanas ceļiem. Jāievēro, ka Rāznas, Salāja, Zosnas, Olovecas, Bižas ezerā un Ežezērā nav atļauts pārvietoties ar motorizētiem peldlīdzekļiem. Ugunskurus kurināt drīkst tikai speciāli ierīkotās vietās. Saudzēsīm vērtības, kuru dēļ šeit esam ieradusies!

Rāznas nacionālais parks ir jaunākais no nacionālajiem parkiem Latvijā. Tas atrodas Latgales vēsturiskajā novadā, ko tēlaini dēvē par „Zilo ezeru zemi”. Parks izveidots, lai saglabātu Rāznas ezera un Latgales augstienes centrālās daļas dabas, ainavas un kultūras vērtības, veicinātu ilgtspējīgu teritorijas saimniecisko attīstību, ekotūrismu un ekoloģisko izglītību. Parka bagāto kultūrvidi veido latgališu un citu Latgalē dzīvojošo tautu mentalitāte, folklorā, reliģiskās, sadzīves, amatniecības un svētku svinēšanas tradīcijas, vēstures un arhitektūras pieminekļu daudzveidība un īpaša kultūrainava, ko nosaka vietas apbūves un arhitektūras tradīcijas. Lielākā dabas aizsardzības vērtība piemīt parka ezeriem, bioloģiski vērtīgiem zālājiem, mežiem, purviem un tajos dzīvojošām augu un dzīvnieku sugām. Parka dabas vērtību iepazīšana iespējama, dabas izziņas pasākumu laikā dodoties kādā no Dabas aizsardzības pārvaldes organizētajām ekskursijām vai izstaigājot **Piloru ozolu audzes 1** un **Andrupenes purva 2** takas.

Maršruta raksturojums

Rāznas nacionālā parka ozolu mežu krāšņumu vislabāk iepazīt Piloru ozolu audzē, kur ierīkota taka **1**. **Ieteicamais laiks:** viskrāšņākā ozolu audze ir pavasarī pirms lapu saplaukšanas – aprīļa beigās un maija sākumā, kad meža zemsedzē zied daudzās pavasara puķes.

Norādes: Ezernieku – Andzeļu ceļa malā.

Sākums: stāvlaukums takas sākumā.

Takas beigu punkts: atpūtas vieta Ežezera krastā.

Takas garums: no stāvlaukuma līdz Ežezera krastam – 150 m, mežā ved 200 m gara taka.

Grūtības pakāpe: viegla taka, piemērota īsai pastaigai.

Tūrisma infrastruktūra: ir auto stāvlaukums, informācijas stends, sausā tualete, atpūtas vieta. Takas sākumā ierīkots dēļu segums. Ežezera krastā ierīkotas kāpnis un laipa.

Aprikojums: virspusīgai meža augu iepazīšanai nav nepieciešamas papildu ierīces. Tomēr augu vērošana būs aizraujošāka, ja līdzī paņemsit lupu. Retāk sastopamu augu noteikšanai noderēs augu noteicējs. Ceļojuma laikā tapušās fotogrāfijas iespējams augšuplādēt portālā www.dabasdati.lv, kur nofotografēto augu sugu palīdzēs noteikt speciālists.

Piezīmes: no atpūtas vietas audzes malā paveras skats uz Ežezeru, kas ir salām bagātākais ezers Baltijā.

Alternatīvas: latgališu kultūru, kulināro mantojumu, sadzīves un svētku svinēšanas tradīcijas var iepazīt muzejā „Andrupenes lauku sēta” **3**, Latgales podniecības tradīcijas – Kaunatas pagasta „Akminišos” **4**, zirgkopības – „Rudo kumelju pauguros” **5**. Skaistākais skats uz Rāznas ezeru paveras no teikām apvītā Mākonkalna **6**, kura virsotnē reiz slējās viduslaiku pils. Aktīvās atpūtas cienītāji var izstaigāt Grumušku **7** un Stalidzāna **8** pilskalnu takas vai doties garākā pastaigā pa Maltas osa valni līdz Dubuleiņa ezeram **9**.

Informācija:

www.dagda.lv, (371) 65681420, (371) 26244209;

www.celotajs.lv, (371) 67617600;

www.daba.gov.lv, (371) 64605860;

muzejs „Andrupenes lauku sēta”, (371) 26458876;

podnieks Evalds Vasilevskis, (371) 26382112.

Neatliekamās palīdzības dienesta tālrunis: 112

DUS, bankomāti: Dagdā.

Ēdināšanas iespējas: Dagdā (aktuālo kafējnicu darba laiku vēlamā noskaidrot Dagdas tūrisma informācijas centrā).

Veikali: Ezerniekos, Andzeļos, Dagdā.

Tūrisma pakalpojumi

Tuvākās naktsmitnes:

- Pinti (Olovecas ez. krasts), (371) 26410859;
- Runčuki (Olovecas ez. krasts), (371) 28375881;
- Dana (Salāja ez. krasts), (371) 64621001;
- Jaunliepiņas (Škrabijs, Rāznas ez.), (371) 27876016;
- Rāznas pērle (Malukšta), (371) 29364196;
- Savagi (Andzeļi), (371) 28797802;
- Papeles (Ezernieki), (371) 26127161;
- Obiteļa (Narūtas krasts), (371) 29152078;
- Vuciņi (Centra ez. krasts), (371) 29244926;
- Tinēji (Galšūna ez. krasts), (371) 65680363;
- Vējrozes (Galšūna ez.), (371) 65653992;

Padomi ceļotājiem

- Lieki netrokšņo un netraucē ne citus ceļotājus, ne meža iemītniekus.
- Cieni atpūtas vietu ierīkotājus. Saudzē to izveidoto infrastruktūru.
- Kurinot ugunskurus, nelauz koku zarus un neizvāc kritālas. Atceries, ka atrodies īpaši sargājamā meža teritorijā ar lielu dabas aizsardzības nozīmi.
- Neatstāj atkritumus. Ņem tos sev līdzi.
- Neaiztiec nepazīstamus augus. Tie var būt indīgi.
- Atbalsti vietējos zemniekus un uzņēmējus. Izmanto to piedāvātos produktus un pakalpojumus.
- Uzini vairāk. Vaicā zinātajiem.

Piloru ozolu audzes laipa

Piloru audzes ozoli

OSZOLU MEŽOS BIEŽĀK SASTOPAMĀS AUGU SUGAS

Piloru ozolu audze ir viena no retajām vietām Latvijā, kur vienlaidus platībā aug līdz pat 200 gadu veci ozoli (ļoti daudz ozolu mežu izcirta kuģu būvniecībai, jo īpaši hercoga Jēkaba laikos). Vasarās ozolu mežos ir ļoti maz gaismas. Pavasaros, kad

ir vairāk gaismas, to izmanto vizbulītes, zeltstarītes, pavasara dedestiņas, kreimenes u. c. augi, ozolu pakājē veidojot daudzkrāsainu ziedu paklāju. Pēc noziedēšanas daudzu pavasara augu daļas atmirst un mežā nav pamanāmas. Vasarā ēnainajos

ozolu mežos ziedēt un sēklas nogatavināt spēj vien atsevišķas ēncietīgās augu sugas. Ozolu audzē vietām sastopamas arī apses, bērzi un pat pa kādai eglei. Krūmu stāvā var novērot kārpainos segliņus, ievas, lazdas un sausseržus.

Zilo vizbulīti zina ikviens. Uzziedēdama jau marta beigās, aprīlī, tā vēsta par pavasara atnākšanu. Tautas medicīnā izmanto aknu slimību, elpošanas un gremošanas orgānu ārstēšanai.

Aprīlī, maijā ziedošais, sīkam puķu zīrnim līdzīgais augs ar tumši violetiem vai purpursārtiem ziediem ir **pavasara dedestiņa**. Tā sēklas nobriest 4 līdz 7 cm garā pākstī.

Divlapu žagatiņa ir neliels, ēncietīgs augs, ko var pazīt pēc divām olveidīgām lapām ar nosmailotiem galiem. Augs zied maijā un jūnijā ar smalkiem, baltiem ziedīņiem. Vasaras beigās nogatavojas sarkanas ogas.

Vasaras vidū meža zemsedzi izdaiļo koši zaļās **meža zaķskābenes** lapas, kas atgādina trīs kopā saliktas sirsnīņas. Maijā, jūnijā zied baltiem ziediem. Gan ziedi, gan lapas satur C vitamīnu un ir ēdamas.

Baltais vizbulis uzzied uzreiz pēc zilajām vizbulītēm. Kopā ar zilajām platlapju mežu pakājēs tas veido plašas audzes.

Mitrākās vietās maijā zied koši dzeltenā **pavasara mazpurenīte**. Lapas ieapaļas ar sirdsveida pamatu.

Cietā virza, saukta arī par spulģīti, zied maijā un jūnijā ar palieliem, baltiem ziediem. Bieži sastopama platlapju mežos.

Jūlijā, augustā ar sīkiem, dzelteniem ziedīņiem ozolu mežos zied smalkais **mūru mežsalāts**. Augu nopļūcot, izdalās piensula.

Blīvuma cīrulīti aprīlī, maijā ziedošo puķu paklājā var pazīt pēc maigi zaļām saliktām lapiņām un ķekarā kārtotiem violetiem ziediem.

Maijā saules apspīdētās meža vietās uzzied smaržīgā **parastā kreimene** jeb maijpuķīte. Visas augs daļas ir indīgas!

Maijā, jūnijā ziedošais, nātrei līdzīgais augs ar dzelteniem ziediem ir **dzeltenā zeltnātrīte**.

40 līdz 70 cm augstais augs ar nepatīkamu smaku ir **vārpainā krauklene**. Maijā, jūnijā zied bālgani dzelteniem ziediem. Vasaras vidū nogatavojas melnas, spīdīgas ogas. Augs ir indīgs!

Aprīlī, maija sākumā mežos un parkos uzzied arī **meža zeltstarīte**. To viegli pazīt pēc dzeltenu ziedu čemura un šaurām, garām lapām ar kapucveidīgu lapas galu.

Aprīļa beigās, maijā ozolu mežos uzzied arī **dzeltenais vizbulis**. No baltā vizbuļa nespeciālistiem atšķirams tikai pēc zieda krāsas.

Čūskogu viegli pazīt pēc četrām mieturī saliktām lapām. Zied maijā ar nelielu, zaļgandzeltenu ziedu, no kura vasarā nogatavojas zilganmelna oga. Augs ir ļoti indīgs!

2 līdz 3 m augstais **parastā sausseža** krūms maijā, jūnijā zied dzeltenīgi baltiem ziediem. Tumši sarkanās ogas, kas nogatavojas augusta beigās, nav ēdamas.

Agri pavasarī ar sārtiem ziediem uzzied arī **ārstniecības lakacis**. Ziedēšanas beigās ziedi kļūst zili. Viss augs ir blīvi klāts ar matiņiem.

Visas vasaras garumā ēnainās meža vietās var pamanīt spīdīgās, tumši zaļās **parastās kumelpēdas** lapas, kas atgādina zirga pēdas nospiedumu. Aprīlī, maijā zied īpatnējiem tumši sārtiem, zem lapām slēptiem ziediem.

Daudzziedu mugurenes stublājs ir līdz pusmetru augsts, ar pretēji novietotām lapām. Maijā, jūnijā lapu padusēs uzzied nesmaržīgi ziedu zvaniņi. Vasaras beigās nogatavojas zilganmelns ogas.

Kārpainais segliņš ir līdz 2 m augsts krūms. Zarus klāj sīki, zaļi dziedzeri – atgādina kārpīņas. Maijā, jūnijā zied zaļgandzelteniem vai viegli violetiem ziediem. Augustā nogatavojas melnas sēklas ar koši sarkanu sēklsēdzi. Indīgs un aizsargājams!

KONTAKTI

Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācija, Zemnieku iela 16a, Rēzekne, LV-4601

Tālr.: 64605860, 64605075, fakss: 64605225,

e-pasts: razna@daba.gov.lv. Bez maksas informatīvais tālrunis: 80000130

Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālās administrācijas Lipušķu birojs

Skolas iela 3, Lipušķi, Mākoņkalna pagasts, Rēzeknes novads, LV-4626

Latvijas Dabas fonds, Dzirnāvu iela 73-2, Rīga, LV-1011

Tālr.: 67830999, fakss: 67830291,

e-pasts: ldf@ldf.lv, www.ldf.lv

Lauku ceļotājs, Kalnciema iela 40, 3. stāvs, Rīga, LV-1046

Tālr.: 67617600, fakss: 67830041,

e-pasts: lauku@celotajs.lv, www.celotajs.lv

Rēzeknes pilsētas, Rēzeknes un Viļānu novadu Tūrisma informācijas centrs, Atbrīvošanas aleja 98,

viesnīca „Latgale”, 110. kabinets, Rēzekne, LV-4601; Tālr.: 64605005 (fakss), 26337449, 26332249,

e-pasts: tic@rezekne.lv, <http://www.rezekne.lv>

Ludzas Tūrisma informācijas centrs, Ludza, Baznīcas iela 42, LV-5701

Tālr.: 65707203, 29467925, fakss: 65707202,

e-pasts: tic@ludza.lv, <http://turisms.ludza.lv>

Dagdas Tūrisma informācijas centrs, Daugavpils iela 8, Dagda, LV-5674

Tālr.: 65681420, 26244209, fakss: 65681421,

e-pasts: tic@dagda.lv, <http://dagda.lv/turisms>

Kaunatas tūrisma informācijas punkts, Rāznas iela 38, Kaunata, Rēzeknes novads, LV-4622

Tālr.: 64667002, 29373015,

e-pasts: rita.terauda@kaunata.lv, www.kaunata.lv

Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plāns izstrādāts LLTA „Lauku ceļotājs” un Latvijas Dabas fonda īstenotā projekta „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos” ietvaros. Projekta īstenošanai saņemts atbalsts no Īslandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas ar EEZ finanšu instrumentu un Norvēģijas finanšu instrumentu palīdzību.

***Tūrisma attīstības
plāna pilno versiju
meklējiet:***

Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālajā administrācijā;

Ludzas, Rēzeknes, Dagdas tūrisma informācijas centros un Kaunatas tūrisma informācijas punktā;

Rēzeknes, Ludzas, Dagdas novada domē, Mākonkalna, Lūznavas, Cornajas, Kaunatas, Ezernieku, Andzeļu Andrupenes un Rundēnu pagasta pārvaldēs;

Latvijas Dabas fonda tīmekļa vietnē **www.ldf.lv**;

Latvijas Lauku tūrisma asociācijas „Lauku ceļotājs” tīmekļa vietnē **www.celotajs.lv**.

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds

Teksta autori: Maija Medne, Andris Klepers, Juris Smaļinskis, Baiba Strazdiņa, Asnāte Ziemele

Kartogrāfiskais pamats: Karšu izdevniecība Jāņa Sēta

Kartogrāfs: Ilona Kilupa, Mareks Kilups

Korektore: Inese Bernsone

Vāka fotogrāfijas autors: Baiba Strazdiņa

Dizains: www.dripe.lv

Drukāts: Gandrs

Rāznas nacionālā parka tūrisma attīstības plāna kopsavilkums izdots projekta „Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos” ietvaros.

Projekta īstenošanai saņemts atbalsts no Īslandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas ar EEZ finanšu instrumentu palīdzību un Norvēģijas finanšu instrumentu palīdzību.

Finansēts ar EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu granta palīdzību no Īslandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas

